

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Sociální práce

**Studijní obor
(kombinace):** Penitenciární péče

**TRESTNÝ ČIN ÚVĚROVÉHO PODVODU
CRIME CREDIT CHEAT**

Bakalářská práce: 08-FP-KSS-4041

Autor:

Josef ŠŮMA

Podpis:

.....

Adresa:

Haškova 938/8

460 06, Liberec 6

Vedoucí práce: PhDr. Jan Sochůrek, Ph.D.

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
68	7	1	14	21	1 CD

V Liberci dne: 6. dubna 2009

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení: Josef Šůma
Adresa: Haškova 938/8, 460 06 Liberec 6

Studijní program: Sociální práce
Studijní obor: Penitenciární péče
Kód oboru: P7508

Název práce: TRESTNÝ ČIN ÚVĚROVÉHO PODVODU

Název práce v angličtině: Crime credit cheat

Vedoucí práce: PhDr. Jan Sochůrek, Ph.D.

Termín odevzdání práce: 15. 04. 2009

Bakalářská práce musí splňovat požadavky pro udělení akademického titulu „bakalář“ (Bc.).

.....
vedoucí bakalářské práce

.....
děkan FP TUL

.....
vedoucí katedry

Zadání převzal (student): Josef Šůma

Datum: 28. 02. 2008

Podpis studenta: .....

Cíl práce:

Vytvořit metodiku dokumentování trestného činu úvěrového podvodu a zjistit sociodemografické charakteristiky pachatelů tohoto trestného činu v letech 2004-2008 v okrese Liberec včetně vývojových trendů této trestné činnosti.

Základní literatura:

BRABCOVÁ, I., *Hospodářská kriminalita z pohledu kriminologie*. Praha: Portál, Policejní akademie ČR, 2001, ISBN 80-7251-071-1.

ČÍRTKOVÁ, L., *Policejní psychologie*. Praha: Portál, 2000, ISBN 80-7169-624-2.

KAISER, G., *Kriminologie*. Praha: C.H.BECK, 1994, ISBN 80-7179-002-8.

MUSIL, J., a kol., *Kriminalistika*. Praha: C.H.BECK, 2001, ISBN 80-7179-362-0.

ŠÁMAL, P., a kol., *Trestní zákon*, Praha: C.H.BECK, 2004, ISBN 80-7179-896-7

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne: 06.04.2009

Josef Šůma

Poděkování:

Děkuji mnohokrát za pomoc při psaní této bakalářské práce vedoucímu práce panu PhDr. Janu Sochůrkovi, Ph.D, za jeho rady a poskytnutou metodickou pomoc při vedení mé bakalářské práce. V neposlední řadě děkuji i své rodině za toleranci a porozumění.

Název bakalářské práce : Trestný čin úvěrového podvodu
Název bakalářské práce : Crime credit cheat
Jméno a příjmení autora : Josef Šůma
Akademický rok odevzdání bakalářské práce : 2008/2009
Vedoucí práce : PhDr. Jan Sochůrek, Ph.D.

RESUMÉ

Trestný čin úvěrového podvodu je zahrnut v interním členění kriminality u Policie České republiky mezi trestné činy hospodářské. Obecně lze říci, že je to trestná činnost ohrožující zájmy subjektů v oblasti ekonomické a majetkové. Podle některých autorů hospodářskou kriminalitou rozumíme zaviněné, společensky nebezpečné jednání popsané ve zvláštní části trestního zákona, poškozující nebo ohrožující hospodářský pořádek, systém ekonomických a souvisejících právních vztahů, jejich fungování, práva a oprávněné zájmy subjektů těchto vztahů.

Hospodářská kriminalita po roce 1989 počala vzhledem ke změně podmínek v ekonomické oblasti, vznikem podnikání, vznikem mnoha bankovních domů, „otevřením se světu“ a obecně nastolením tržních podmínek, nabývat na svém významu. Trestně právní legislativa již nepostačovala zahrnout a právně kvalifikovat všechna jednání, která se shora uvedenými skutečnostmi souvisela. Vzhledem k tomu došlo v roce 1997 k novelizaci trestního zákona. Touto novelizací byl do trestního práva, krom jiných trestných činů, zaveden trestný čin úvěrového podvodu, kvalifikovaný v ustanovení § 250 b trestního zákona. Účinnost této novelizace byla k 1.1.1998. Od této doby počet úvěrových podvodů strmě stoupal a tento trestný čin se stal dominujícím trestným činem ve statistikách hospodářské kriminality na území celé České republiky.

Klíčová slova : hospodářská kriminalita, kriminalita, trestní právo, úvěrový podvod, úvěrová smlouva, úvěr, dotace, trestný čin, vývoj trestné činnosti, průzkum, výsledky, návrhy opatření.

ZUSAMMENFASSUNG

Straftat des Kredits Betrugs ist in der intern Individualisierungs Kriminalität eingeschlossen bei der Polizei Tschechische Republik, zwischen wirtschaftlichen Taten. Gemeinhin kann man zu sagen, es ist die sträfliche Tätigkeit, die bedroht den Interessen des Subjekts in Ökonomischen und finanziellen Gebieten. Entlang einigen Autoren verstehen wir die wirtschaftliche Kriminalität wie eine Verschuldene, gesellschaftliche gefährliche Verhandlung, die in den besondern Bruchteil des strafrechtliches Gesetzes beschrieben ist, benachteiligt oder bedrohet die wirtschaftliche Ordnung, den System Ökonomische und zusammenhangs die rechtliche Beziehung, ihres funktionieren, die Rechte und berechnigte Interessen des Subjekts folgender Beziehung.

Die Wirtschaftskriminalität nach dem Jahr 1989 empfängt, rücksichtlich in Hinblick auf die Bedingungs Änderung in den Ökonomischen Gebieten, mit Unternehmungs Entstehung, mit der Entstehung viele Bank Häuser, mit der „ Welt Öffnung“, und gemeinhin mit der inaugurierte marktwirtschaftliche Bedingungen, erwerben auf seinem Sinn. Die sträflich rechtliche Legislative reichte nicht schon überhäufen und rechtlich qualifizieren alle Handlungsweise, welche mit den vorbenannten Wirklichkeiten zusammenhängten. In dessen Ansehung kam es im Jahre 1997 zur Novellierung des Straf Gesetzes. Durch diese Novellierung war in das strafrechtliches Recht, außer sonstigen sträflichen Tathandlungen, der Straftat Kredits Betrug eingeleitet, qualifizierter in Bestimmung den § 250 b

strafrechtlichen Gesetz. Die Wirksamkeit dieser Novellierung war an 1.1.1998. Von dieser Zeit ist die Zahl Kredits Betrugs steil gestiegen, und dieser Straftat ist geworden als der dominierende sträfliche Tat in der Statistik wirtschaftliche Kriminalität auf dem Gebiet der ganze Tschechische Republik.

Schlüsselwörter : Wirtschaftskriminalität, Kriminalität, Strafrecht, Kreditbetrug, Kreditvertrag, Zahlungsziel, Zuführung, Straftat, Entwicklung sträfliche Aktionen, Umfrage, Ergebnisse, Anschaffungs Vorschläge.

SUMMARY

The offense of credit fraud is included in the internal breakdown of crime in the Police of the Czech Republic in economic crimes. Generally speaking, it is a crime threatening the interests of operators in the area of economic and property. According to some authors, economic crime caused understood, socially dangerous negotiations described in specific parts of the Criminal Code, injurious or prejudicial to the economic policy, economic system and the legal relations, their functioning, rights and legitimate interests of entities such relationships.

Economic crime after 1989 began considering the change in economic conditions, the emergence of entrepreneurship, the emergence of many banks, "the opening to the world" and established general market conditions, to acquire its significance. Criminal law legislation would not have to include a legally qualified, all that with the aforementioned facts related.

Since there was in 1997 amend the Criminal Code. This amendment was to criminal law, among other offenses, a crime of credit fraud, qualified in the provision of Section 250 B of criminal law. The effectiveness of this amendment was to 1.1.1998. Since then the number of credit fraud to rise steeply and the offense became dominating the offense in the statistics of crime in the Czech Republic.

Keywords: economic crime, crime, criminal law, credit fraud, credit agreement, loan subsidies, crime, crime, development, exploration results, proposals for action.

Obsah :

1 Úvod.....	11
2 Pojem hospodářská kriminalita	13
2.1 Základní rysy hospodářské kriminality	13
2.2 Příčiny hospodářské kriminality.....	15
2.3 Vývoj hospodářské kriminality	16
3 Trestní právo ve vztahu k hospodářské kriminalitě.....	17
4 Struktura hospodářských trestných činů v České republice	18
5 Trestný čin úvěrového podvodu - metodika.....	21
5.1 Kriminální situace na úseku úvěrových podvodů	22
5.2 Dělení úvěrů - pojmy.....	24
5.3 Úvěrové podvody v České republice.....	25
5.4 Trestně právní charakteristika – základní pojmy	26
5.5 Smluvní náležitosti	28
5.6 Formy a způsoby páchaní úvěrových podvodů.....	28
5.6.1 Podvodné žádosti o úvěr, dotaci či subvenci.....	29
5.6.2 Podvody související se zajištěním úvěru.....	31
5.6.3 Použití úvěru, dotace či subvence k jinému, než určenému účelu	31
5.7 Způsoby odhalování a dokumentace trestného činu úvěrového podvodu.....	32
- činnost policejního orgánu	32
6 Osoba pachatele.....	34
6.1 Recidivující pachatel primitivnějších podvodných jednání	35
6.2 Recidivující pachatel sofistikovanějších podvodných jednání.....	35
6.3 Krizový pachatel	35
6.4 Příležitostný pachatel	36
6.5 Pachatel z vnitřního založení (psychotický typ pachatele)	36
6.6 Motiv pachatele	36
7 Možnosti prevence	37
8 Praktická část.....	39
8.1 Kriminogenní faktory v okrese Liberec	40
8.2 Vývoj trestného činu úvěrového podvodu v okrese Liberec	43
8.3 Cíl a hlavní předpoklady práce.....	45
8.4 Popis zkoumaného vzorku	45
8.5 Použité metody výzkumu	45
8.5.1 Analýza statistických údajů.....	45
8.5.2 Analýza dokumentů.....	46
8.6 Výsledky výzkumu.....	46
8.6.1 Vývoj trestného činu úvěrový podvod	46
8.6.2 Kriminální minulost pachatelů trestného činu úvěrový podvod	48
8.6.3 Zkoumání věku pachatelů	49
8.6.4 Vzdělání pachatelů trestného činu úvěrového podvodu.....	51
8.6.5 Zaměstnání pachatelů úvěrových podvodů	52

8.6.6 Využití získaných finančních prostředků z úvěrových podvodů	54
8.7 Případy z policejní praxe	56
8.7.1 Případ první	56
8.7.2 Případ druhý	58
8.7.3 Případ třetí	59
8.8 Vyhodnocení předpokladů práce.....	62
9 Závěr.....	63
10 Navrhovaná opatření	65
11 Seznam použitých informačních zdrojů	67

Seznam použitých zkratk :

- CERD** - centrální registr dlužníků
- CÚ** - Celní úřad
- ČOI** - Česká obchodní inspekce
- ČR** - Česká republika
- MV ČR** - Ministerstvo vnitra České republiky
- OČTR** - orgány činné v trestním řízení
- Odst.** - odstavec
- Písm.** - písmeno
- Sb.** - sbírky
- SKPV** - služba kriminální policie a vyšetřování
- TČ** - trestný čin
- TZ** - trestní zákon
- Ust.** - ustanovení

1 Úvod

Hospodářskou kriminalitou rozumíme trestnou činnost, která je páchána v oblasti ekonomiky a podnikání. Je to trestná činnost poškozující nebo ohrožující hospodářskou soustavu, systém ekonomických vztahů mezi právníckými, nebo fyzickými osobami – podnikateli. Jedná se o trestnou činnost vysoké latence, která způsobuje ohromné škody zejména finanční a tímto skrytě působí na ekonomickou stabilitu státu.

Dokumentování a zpracování této trestné činnosti vyžaduje od orgánů činných v trestním řízení (dále jen OČTŘ) speciální odbornost, neustálé zdokonalování znalostí a součinnost s ostatními institucemi státní správy i soukromými subjekty.

Na svém významu hospodářská trestná činnost nabyla zejména po roce 1989. Po tomto roce došlo k významným změnám v české společnosti, nastolení tržního hospodářství, rozvoji podnikání, vzniku mnoha bankovních domů ap. Tyto všechny změny měly i negativní odraz, kdy vyvolaly spousty problémů a situací, které do té doby nebyly známy.

Bylo tudíž nutné přizpůsobit i právní úpravu, která by na tento vývoj adekvátním způsobem reagovala, prohloubit právní regulaci v civilně právní oblasti, vytvořit vhodné ekonomické prostředí a transparentní ekonomický prostor s patřičnými zárukami a pravidly svobodného a volného trhu a podnikání. Nutností se samozřejmě stala i úprava v oblasti trestně právní u hospodářských trestných činů. V trestním zákoně se proto objevují nové skutkové podstaty nových trestných činů, kterými se snaží stát reagovat na nové problémy související s provozováním živností, podnikáním a vývojem ekonomiky České republiky. Do té doby chybějící právní úprava umožňovala i páchání trestných činů jako například podvodů při odebrání jakéhokoliv zboží a jeho následné neplacení, neodvádění daní a dávek za zaměstnance, krácení daní, přelévání tzv. aktivního kapitálu z jedné společnosti do druhé a následný krach původní, přivádění společností do konkursu či likvidace po předchozím vyvedení kladného majetku atd..

Jedním z nových trestných činů zavedených do oblasti trestního práva, u hospodářských trestných činů, byl novelou trestního zákona, provedenou zákonem č. 253/1997 Sb., i trestný čin úvěrového podvodu, kvalifikovaný v ustanovení § 250b trestního zákona.

Cílem této práce je stručný popis hospodářské kriminality, zejména trestného činu úvěrového podvodu, vytvoření základní metodiky pro odhalování a dokumentování tohoto trestného činu a následné zjištění sociodemografických charakteristik pachatelů tohoto trestného činu za posledních 5 let v okrese Liberec a rovněž tak i vývojových trendů v této oblasti.

Konkretizace cíle :

Cílem naší práce je vytvoření základní metodiky dokumentování trestného činu úvěrového podvodu a zjištění sociodemografických charakteristik pachatelů tohoto trestného činu v letech 2004 – 2008 v okrese Liberec včetně vývojových trendů této trestné činnosti.

Pokud máme s hospodářskou kriminalitou úspěšně bojovat, musíme ji nejprve identifikovat a zabývat se i příčinami a vývojem, které k jejímu páchání vedou. Proto této problematice věnujeme úvodní kapitolu.

Třetí kapitola bude zaměřena na novelizaci trestního práva v roce 1997, která reagovala na vývoj hospodářské kriminality mimo jiného i zavedením skutkové podstaty trestného činu úvěrového podvodu dle ustanovení § 250b TZ.

Čtvrtá kapitola je věnována porovnání struktury páchaných trestných činů na území České republiky v roce 2008 . Zde je patrný zejména velký podíl páchání trestného činu úvěrového podvodu v porovnání s ostatními možnými trestnými činy podvodů.

Pátá kapitola bude věnována trestnému činu úvěrového podvodu, právní úpravě, základním metodickým návodům odhalování a dokumentování této trestné činnosti. Zde se zaměříme zejména na základní statistické údaje, základní pojmy, základní způsoby uzavření úvěrových smluv, základní smluvní náležitosti, základní rozdělení, vysvětlení systému podvodných žádostí o úvěr, použití úvěrů a způsobům dokumentace a ověřování získaných písemných materiálů.

Šestá kapitola se bude zabývat osobností pachatele této trestné činnosti, kterou lze považovat za určitou dispozici k protiprávnímu jednání a motivaci za spouštěč takového jednání.

V sedmé kapitole se pokusíme zamyslet nad preventivními opatřeními, která by měla vést k omezení páchání tohoto druhu hospodářské trestné činnosti.

V praktické části se následně budeme zabývat trestným činem úvěrového podvodu a jeho pachateli se kterými se setkávám ve své každodenní praxi. Cílem našeho průzkumu bude vyvrátit, nebo potvrdit hypotézy a dále zjistit některé skutečnosti, které mají vliv na vývoj hospodářské kriminality jako takové.

Použitými metodami budou explorační dostupných dat a vyhodnocení analýz spisových materiálů trestných činů úvěrových podvodů vedených na Okresním ředitelství policie ČR v Liberci v letech 2004 – 2008. Pro práci budou využity i statistiky policie ČR.

2 Pojem hospodářská kriminalita

Pod pojmem hospodářská kriminalita je zahrnuta trestná činnost, která ohrožuje zájmy subjektů v oblasti ekonomické a majetkové. Je to kriminalita nenásilné povahy, zpravidla vysoce latentní s mimořádným sociálním a ekonomickým dopadem na vnitřní stabilitu státu. Podle některých odborníků se jedná o „zaviněné, společensky nebezpečné jednání, popsané ve zvláštní části trestního zákona, poškozující, nebo ohrožující hospodářský pořádek, systém ekonomických a souvisejících právních vztahů, jejich fungování, práva a oprávněné zájmy subjektů těchto vztahů.“¹

Do hospodářské trestné činnosti řadíme nejen trestné činy definované ve druhé hlavě zvláštní části trestního zákona, ale i trestné činy spojené se specifickými formami podnikání nebo specifickými činnostmi vyplývajícími z postavení v zaměstnání a naplňujícími znaky některých skutkových podstat uvedených v deváté hlavě zvláštní části trestního zákona.

2.1 Základní rysy hospodářské kriminality

Hospodářská kriminalita je charakteristická tím, že způsobuje velké finanční a hmotné škody, které se mnohokrát velmi těžko vyčíslují a objevují ve statistikách, neboť policie šetří jen malou část hospodářské trestné činnosti.

Vedle těchto finančních a hmotných škod dále způsobuje značné škody morální. Negativně působí na důvěru občanů v politický a ekonomický systém, což v konečném důsledku poškozují nejen ekonomiku, ale zároveň působí i na potenciální zahraniční investory, kteří pak své investiční plány v České republice přehodnocují. Například krachy cestovních kanceláří, vytunelované investiční fondy ap. jsou kauzy, kterým se následně více než aktivně věnují média, a tak je ihned známo, že v České republice není vhodné důvěřovat investičním fondům, bankám a dalším institucím.

Významným znakem u hospodářské kriminality bývá její časté propojení s organizovaným zločinem. Toto má za následek nemalé zisky, které z této trestné činnosti plynou. Následně jsou takto získané prostředky používány k proniknutí na zahraniční trhy, napojení na mezinárodní obchod a následnou kumulaci takto získaných finančních prostředků. Tyto zdroje jsou poté používány zpětně jako investice do ekonomiky naší země a tak se vlastně legalizují výnosy z původní trestné činnosti.

---

¹ Chmelík, J., Hájek, P., Nečas, S. : Úvod do hospodářské kriminality, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, spol. s r.o., Plzeň, 2005, s. 17.

Dalším významným faktorem je i anonymita této trestné činnosti. To znamená, že pachatel nestojí tvář v tvář přímo oběti trestného činu, není přímo zasažen zájem konkrétních osob (pachatel vytuneluje investiční fond, kde jsou poškozenými další vkladatelé. Jeho cílem je zisk, nikoliv poškození toho jednoho určitého člověka).

V minulých dobách byli nejčastěji postihováni pachatelé trestného činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví. Ochrana tohoto majetku byla uplatňována zejména uvnitř organizací a zákon za tento trestný čin stanovil poměrně vysoké sankce. V drtivé většině však na tuto právní úpravu doplatili řadoví zaměstnanci, realizace vůči funkcionářům či řídicím pracovníkům, byla uplatňována velice zřídka. „ Z toho lze tedy kromě jiného vyvodit, že již v počátcích budování socialistického státu existovala pravděpodobnost vysoké latence hospodářských trestných činů. Nesporně k tomu přispívalo i nízké právní vědomí občanů ve vztahu k ochraně socialistického majetku. Postih, zejména pokud šlo o závažnou hospodářskou trestnou činnost, byl v té době rovněž problematický a v případech, kdy šlo o významné funkcionáře, chyběla pravděpodobně i politická vůle k vyvození trestní odpovědnosti.“²

Podstatným znakem hospodářské kriminality je její vysoká latence. To znamená, že jde o kriminalitu skrytou, která se musí vyhledávat. „ Je nutno říci, že se tato situace v tomto boru oproti stavu před rokem 1990 velmi změnila a že tudíž i zde se setkáváme s větším počtem trestních oznámení, převážně ale u deliktů majetkového charakteru, kdežto u ostatních je zapotřebí operativně pátracích úkonů.“³

V neposlední řadě je možno charakterizovat hospodářskou trestnou činnost jako velice obtížnou při odhalování a dokazování. To spočívá ve vztazích v hospodářské sféře, které jsou upraveny řadou právních norem v různých oblastech. Například v oblasti živnostenského práva, obchodního práva, občanského práva, správního práva atd.. V mnoha případech mezery mezi těmito uvedenými právními normami dávají možnost pachatelům hospodářských trestných činů uniknout před spravedlností a vlastnímu obohacení na úkor dalších osob, právnických osob a v neposlední řadě i státu.

---

² Brabcová, I., Hospodářská kriminalita z pohledu kriminologie, Praha, 2001, s.9.

³ Chmelík, J. a kolektiv, Rukověť kriminalisty, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk spol. s r.o., 2005, s.391

2.2 Příčiny hospodářské kriminality

Po roce 1989 v České republice významně narostla hospodářská kriminalita díky zásadním změnám společenským, politickým a ekonomickým. Tímto došlo i ke změně prostředí, ve kterém je tato trestná činnost páchána. Významnými faktory, které přispěly k nárůstu podvodných jednání se staly politická situace, právní systém a právní vědomí, justiční systém, ekonomika, životní styl a otevření hranic.⁴

Podnikání před rokem 1989 nebylo prakticky možné. Peníze sloužily jako platidlo a jakékoliv snahy o eventuelní podnikání byly řešeny dle patřičných ustanovení trestního zákona(nejčastěji jako trestný čin spekulace – prodám za víc, než jsem koupil). Uvolnění této situace se projevuje následně v policejních statistikách formou nových typů majetkové trestné činnosti, která má zajistit finanční prostředky pro začátek podnikání. Ani stát, jeho zákonodárci a legislativa nebyly v této době dostatečně připraveny. Problémy se získáním přístupu k nemovitostem, výrobním závodům, zásobám materiálu, to byly zásadní věci, kterých dokázalo využít, krom odborníků a specialistů, i velké množství spekulantů a nepoctivců.

Vzhledem k výše uvedenému se objevují situace, kdy dochází k prvním případům tzv. „tunelování“ podniků, vyvádění finančních prostředků a rozprodávání zásob a materiálu. Na druhé straně vznik více jak 20 nových bankovních domů, chybějící legislativa, nezkušenost a v jistém slova smyslu „amatérismus“ v této oblasti mají za příčinu čerpání úvěrů bez jakéhokoliv zajištění, bez jakéhokoliv prověření a v prakticky neomezené výši. Takto se vystavovaly velmi reálnému nebezpečí nenávratnosti takto půjčených prostředků. Důsledky tohoto systému se poté následně projeví v dalších letech, kdy začalo docházet k postupnému krachování různých peněžních a bankovních domů.

Zásadním kriminogenním faktorem je pohyb majetku. Ten je však spojen s nedostatkem zkušeností, důvěřivosti, lehkomyšlností a propracovanými praktikami zájmových skupin. Obecně se dá konstatovat, že Česká republika nebyla na možnost podnikání vůbec připravena. V důsledku této nepřipravenosti pak docházelo i k trestným činům jako například podvodům, krácení daní, neoprávněnému podnikání, úvěrovým podvodům aj.. Nezkušené podnikatelé padali do sítí podnikatelů zkušených a stávali se obětmi jejich trestných činů. Nesoulad „nové doby“ s legislativou však dle našeho názoru trval příliš dlouho, což umožnilo některým podnikatelům vyvést aktiva svých firem mimo působnost českého zákonodárství.

---

⁴ Čírtková, L. a kol., Podvody, zpronevěry, machinace, Praha, Armex publishing spol. s r.o., 2005, s. 47

2.3 Vývoj hospodářské kriminality

Jak zmiňujeme již výše, do roku 1989 nebylo podnikání v naší republice možné. Centrální řízení ekonomiky a systém RVHP znamenal, že stát reguloval sortiment výrobků, určoval jejich výrobce, určoval množství daného výrobku a reguloval celé hospodářství. Takto měly některé podniky velmi dobré podmínky a to i na západních trzích. Některé podniky však tuto možnost neměly, prakticky vyráběly tzv. na sklad. V tomto rozdílu vznikala prostor pro černé trhy, různé překupníky, otevíral možnost úplatkům a známostem.

Po roce 1989 se situace obrátila ze dne na den. Základním bodem bylo zrušení centrálního plánování a začalo se hovořit o tržním hospodářství a tržní ekonomice. Bohužel místo strmého vzrůstu zaznamenala ekonomika našeho státu pomalý pád. Začaly se objevovat první negativní jevy jako například doposud nepoznaná nezaměstnanost. Nová doba zasáhla prakticky do všech oblastí lidského života. Hlavním mottem bylo vybudování tržního hospodářství, které by fungovalo s minimálním počtem zásahů ze strany státu. V encyklopedii je tento pojem definován : „tržní systém-model ekonomické organizace společnosti založený na koordinaci lidí a jejich činnostech prostřednictvím cen, trhu, zisku, ztrát, vzniku a zániku firem, jež zde působí zejména v podmínkách dokonalé konkurence.“⁵

K dokonalému fungování se musí každá ekonomika postupně propracovat a to zejména pomocí právního řádu, kde jsou stanovena jasná pravidla a podmínky pro všechny zúčastněné strany.

Vývojem hospodářské kriminality se mění i prostředky ochrany ekonomických vztahů a to mimotrestní právní úpravou. Trestněprávní ochrana ekonomiky působí pouze podpůrně a stát si ponechává kontrolu nad výkonem podnikatelských aktivit a zároveň stanoví pravidla a podmínky pro tyto aktivity. Základem tohoto by měl být i odborný výcvik a specializace příslušníků policie České republiky, neboť současně s vývojem hospodářské kriminality dochází i ke změnám ve struktuře a tím i k novým formám hospodářské trestné činnosti, které se stávají více složitější, pro společnost závažnější, latentnější a kvalifikovanější.

I v případě hospodářské kriminality se vytvářejí organizované skupiny osob, které se věnují hospodářské trestné činnosti profesionálně. Ty poté ze zisku z této TČ uhradují své životní náklady.⁶

---

⁵ Ilustrovaná encyklopedie, Encyklopedický dům spol. s r.o., Praha, 1995, s.178

⁶ Kuchta, J., Válková, H. a kol., Základy kriminologie a trestní politiky, 1.vydání, Praha, C.H.Beck, 2005, s.37

3 Trestní právo ve vztahu k hospodářské kriminalitě

Jednou ze základních příčin, které ovlivňují páchání hospodářské trestné činnosti, jsou nedostatky v oblasti legislativy. Tak, jak se hospodářská kriminalita vyvíjela, nereagovalo právo České republiky. Zejména na počátku roku 1990 bylo patrné, že zastaralé právní normy našeho státu pozbývají platnosti. Tvorba nových však postupovala pomalu, nekoordinovaně a dá se říci chaoticky a nepřehledně. Řada zákonů na začátku „nové doby“ úplně chyběla (zejména zákony mající vztah k podnikání – kvalitní živnostenský zákon, obchodní zákon, zákon o konkursu a vyrovnání, úpadkový zákon atp.). Jednotlivé právní oblasti na sebe nenavazovaly a nebyly ani sladěny s ostatními sférami práva včetně práva trestního. Vzhledem k zavádění práva a standardů Evropské unie do našeho právního řádu pak došlo i k duplicitě některých právních norem, které postrádaly potřebnou judikaturu.

Páchání a nápad nových forem hospodářských trestných činů si vyžádal i legislativní reakci, která by na tento vývoj patřičně reagovala formou novelizace trestního zákona. Novelizacemi jsou přijímány nové skutkové podstaty trestných činů, které tak reagují na nově vzniklý okruh pachatelů, kteří se před novelizací pohybují na tzv. hraně zákona – to znamená na pomezí mezi legálním jednáním a jednáním nelegálním.

Na základě shora uvedených skutečností je tedy v roce 1997 do trestního zákona zavedena novelou trestního zákona provedenou zákonem č. 253/97 i nová trestně právní úprava nových forem hospodářské trestné činnosti.

V hlavě druhé trestního zákona se objevují nové trestné činy. Například ustanovení § 125 TZ Zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění, § 126 TZ Porušení povinnosti v řízení o konkursu, § 129 TZ Vystavení nepravdivého potvrzení, § 143 TZ Ustanovení k trestným činům proti měně, § 147 TZ Neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení, na zdravotní pojištění a příspěvku na státní politiku.

Zároveň s „klasickými“ hospodářskými trestnými činy novela reaguje i na další formy nové trestné činnosti. Konkrétně u trestného činu dle ustanovení § 250 TZ, jehož prokazování je velmi obtížné, složité a ve většině případů problematické, je zavedena novelizace v ustanovení § 250a TZ Pojistný podvod, § 250b TZ Úvěrový podvod.

Při další novelizaci v roce 2000 přibývá i § 256c TZ Předlužení. Opět vývoj hospodářské trestné činnosti musí reagovat i v následujících letech přijetím další novelizace a to tentokrát ustanovením § 252a Legalizace výnosů z trestné činnosti.⁷

---

⁷ Šámal, P., a kol., Trestní zákon, Praha, C.H. Beck, 2004

4 Struktura hospodářských trestných činů v České republice

Struktura hospodářských trestných činů se každoročně mění, ale v posledních pěti letech se prakticky ustálila na trestných činech podvodu, úvěrového podvodu, pojistného podvodu, zpronevěry, neoprávněné držení platební karty a další trestné činy.

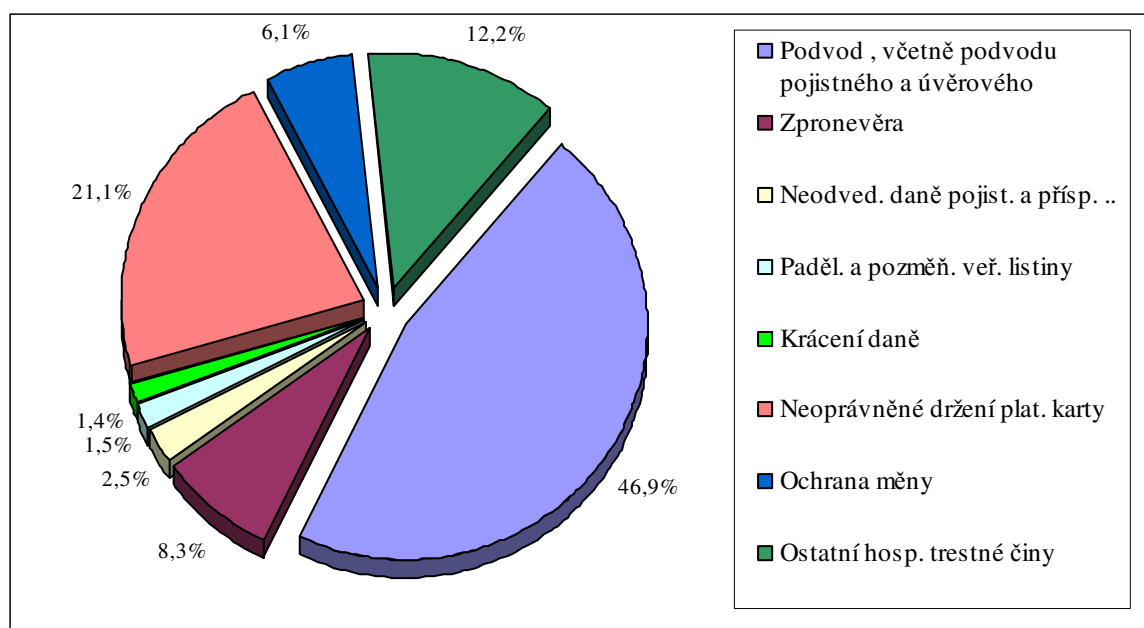
Zmíněný vývoj je ovlivněn podmínkami, které jsou vytvářeny pro pachatele zvenčí. To znamená například snaha bankovních domů a úvěrových společností o co největší objem uzavřených smluv jak na hotovostní finance, tak na možnost financování některých spotřebních předmětů počínaje osobními automobily a konče potřebami pro domácnost a drobnou elektronikou. Tento „lov“ na klienta však není na druhé straně potřebně ošetřen legislativou a tak se v současné době dostáváme do situace, kdy stačí na půjčení hotovosti či profinancování nějaké věci jen čestné prohlášení o zaměstnavateli, dostatečně se nekontrolují předložené doklady vč. dokladů o totožnosti osoby a dokladů o dostatečném zajištění financování poskytnutých prostředků.

Tato situace se poté promítá v počtu šetřených případů, který je i zároveň odrazem eventuelního nárůstu dalšího patologického jevu ve společnosti a to nezaměstnanosti. Lidé, kteří přišli o práci, chtějí nějakým způsobem zajistit své potřeby a tak mnohokrát pod tlakem reklamních kampaní typu: „Půjčíme vám bez navýšení“, „Splácíme za vás“, „Stačí 200,-Kč měsíčně“ ap. těmto kampaním podléhají a dostávají se do „začarovaného“ kolotoče neustálého splácení, kdy zjistí, že prakticky hradí pouze úrokovou sazbu a nikoli splátku z poskytnuté hotovosti.

Tabulka č. 1 s grafem : Nejčastěji se vyskytující trestné činy v ČR v roce 2008

Trestné činy	Absolutní počet	v %
Podvod , včetně podvodu pojistného a úvěrového	17 562	45,9
Zpronevěra	2 987	7,8
Neodvedení daně, pojištění na SZ. a příspěvku za zdr.pojištění	973	2,5
Padělání a pozměň. Veřejné listiny	614	1,6
Krácení daně	576	1,5
Neoprávněné držení plat. karty	8 351	21,8
Ochrana měny	2 198	5,7
Ostatní hospodářské trestné činy	4 926	12,9

Graf č. 1 : Nejčastěji se vyskytující trestné činy v ČR v roce 2008

Ze shora uvedeného grafu je také velmi jasně patrné, že v loňském roce tj. roce 2008 převažuje v České republice absolutně trestný čin podvodu, ve kterém jsou zahrnuty všechny možné varianty ustanovení § 250 trestního zákona a to podvod, pojistný podvod i úvěrový podvod a to v počtu 17 562 zjištěných trestných činů, což vyjadřuje 46,9% z celkového nápadu hospodářských trestných činů.

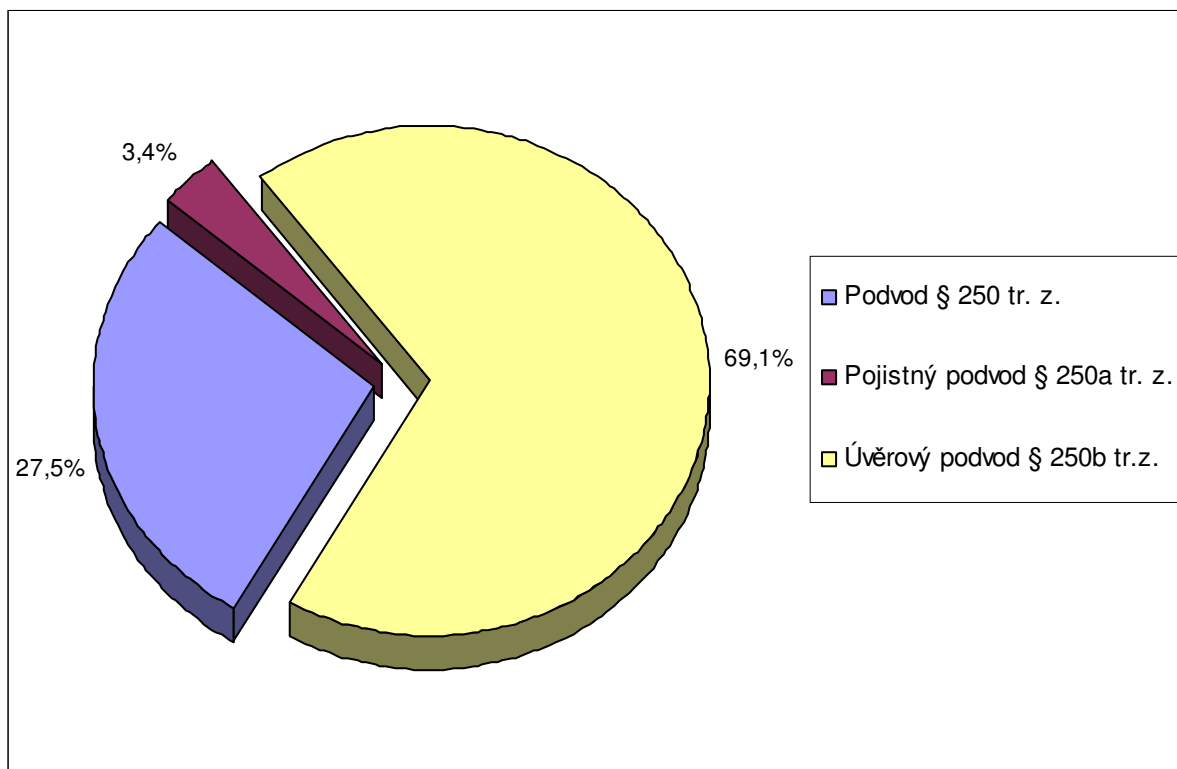
Následuje trestný čin dle ustanovení § 249b trestního zákona – neoprávněné držení platební karty, kde se však velmi negativně projevují ztráty a zejména krádeže platebních karet jejich majitelům při různých příležitostech, nejvíce však při nákupu ve velkých nákupních centrech. Třetí místo zaujímá trestný čin dle ustanovení § 148 trestního zákona – kráčení daně.

Samotný trestný čin podvodu a jeho struktura jsou obsaženy v následující tabulce a grafu.

Tabulka č. 2 s grafem: Struktura zjištěných případů trestného činu podvodu v ČR za rok 2008

Trestný čin	Absolutní počet	v %
Podvod § 250 tr. z.	4 876	27,5
Pojistný podvod § 250a tr. z.	631	3,4
Úvěrový podvod § 250b tr.z.	12 055	69,1

Graf č. 2: Struktura zjištěných případů trestného činu podvodu v ČR za rok 2008

Ze shora uvedeného grafu je patrná, více jak dvoutřetinová, převaha trestného činu úvěrového podvodu ve smyslu ustanovení § 250 b trestního zákona. Podíl tohoto trestného činu na trestném činu podvodu činí 69,1%. Následuje trestný čin podvodu ve smyslu ustanovení § 250 trestního zákona, jehož dokumentování a prokazování je vzhledem ke skutkové podstatě tohoto trestného činu, dosti problematické. Trestný čin pojistného podvodu dle ustanovení § 250a trestního zákona je takovou „Popelkou“ mezi podvody a to zejména díky vysoké latentnosti tohoto trestného činu, potřebě součinnosti policie s pojišťovnami a znalci a v neposlední řadě problémem legislativním, zejména skutkové podstatě tohoto trestného činu.

5 Trestný čin úvěrového podvodu - metodika

Speciální skutková podstata trestného činu úvěrový podvod byla do trestního zákona zavedena novelou trestního zákona provedenou zákonem číslo 253/1997 s účinností od 1.1.2008.⁸

Dle důvodové zprávy se doplněním ustanovení o trestném činu úvěrového podvodu sledovalo rozšíření trestního postihu i na další formy podvodného jednání, které je sice obecně trestné jako trestný čin podvodu dle ustanovení § 250 trestního zákona, ale jak již zmiňujeme shora, velmi problematické na prokázání vzhledem ke skutkové podstatě tohoto trestného činu, zejména jeho subjektivní stránce. Navíc některé nové formy a způsoby páčání tohoto trestného činu si novelizací přímo vynutily. Mezi těmito jednáními byly podvodně uzavírané úvěry s cílem obohacení jak fyzických a právnických osob, tak i občanů. Novelizace tedy reagovala přímo na tuto oblast se snahou postihovat i ty, kteří za účelem vlastního zisku a obohacení uvedou při sjednávání úvěrové smlouvy nepravdivé, či hrubě zkreslené údaje. Následně pak dochází ke značným škodám v bankovním sektoru na jedné straně a na druhé straně k získávání neoprávněných majetkových výhod toho, kdo se tohoto jednání dopouští.

Právní úprava trestného činu je zakotvena v ustanovení § 250 b trestního zákona.

- 1) Kdo při sjednávání úvěrové smlouvy či v žádosti o poskytnutí subvence nebo dotace uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.
- 2) Stejně bude potrestán, kdo bez souhlasu věřitele nebo jiné oprávněné osoby použije úvěr, subvenci nebo dotaci na jiný než určený účel.
- 3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu nikoliv malou.
- 4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
  - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny, nebo
  - b) způsobí-li takovým činem značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek.
- 5) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu.⁹

---

⁸ Doporučení k postupu policejních orgánů v trestním řízení, vydal: Policejní prezidium ČR, Praha, 2006, s.1

Přeloženo do srozumitelného jazyka, novela postihuje jednání pachatele, který za účelem vlastního zisku, obohacení či výhody směřuje své jednání za tímto cílem a pod nepravdivou a smyšlenou legendou, za použití ať platných, či padělaných dokladů a potvrzení reaguje na nabídku různých společností bankovních či nebankovních a získává pro sebe výhodu, kterou jsou ve většině případů hotové finanční prostředky. Podstatou tohoto trestného činu je úmysl pachatele prostředky získat za každou cenu, neboť při uvedení relevantních údajů by tyto prostředky nemohl nikdy získat.

I tento trestný čin prošel svým vývojem. V počátcích jednoduché formy páchaní tohoto trestného činu vystřídal i zde dynamický rozvoj zejména díky úspěšnému rozvoji tržní ekonomiky a soukromého podnikání.

5.1 Kriminální situace na úseku úvěrových podvodů

Po našich zkušenostech lze konstatovat, že počet zjištěných úvěrových podvodů ze strany Policie České republiky od roku 1998 stále stoupá. Charakter páchaní tohoto trestného činu je více či méně konstantní, zlepšují se však formy páchaní. Tyto reagují především na průběžná opatření a reakce, kterými se příslušné orgány a instituce snaží této trestné činnosti zabránit.

Poskytování úvěrů bylo v prvopočátcích hlavním úkolem bank. V současné době, s rozvojem podnikání, poskytují finanční prostředky i nebankovní instituce a společnosti. Povolení k poskytování úvěru České národní banky je požadováno jen v tom případě, že se touto činností zabývá bankovní dům. V tomto případě je i on věřitelem. Pokud tomu tak není, stává se věřitelem každá právnická či fyzická osoba, přičemž se dle zákona nemusí jednat vždy o podnikatele. Smlouva o úvěru se řídí obchodním zákoníkem bez ohledu na povahu smluvních stran. „Poskytování úvěrů z vlastních volných prostředků není právně omezeno a nevyžaduje povolení České národní banky, nejde-li o podnikatele, který je bankou. Poskytování úvěru je proto předmětem podnikání i dalších podnikatelských subjektů, nikoli jen bank, ale také např. spořitelních a úvěrových družstev, stavebních spořitelen, leasingových společností a dalších.“¹⁰

Nejčastějšími úvěrovými podvody jsou podvodná uzavírání úvěrových smluv s bankovními institucemi. Takto získávají pachatelé nemalé finanční prostředky.

Tento způsob trestné činnosti je obecně velmi rozšířen, je značně společensky nebezpečný, latentní a vykazuje i značné škody.

---

⁹ ÚZ-Úplné znění č.716, Trestní předpisy, Ostrava, Sagit, 2009, s.61

¹⁰ Šámal, P., a kol., Trestní zákon. 6. vydání, Praha, C.H.Beck, 2004, s. 147

Největší podíl na nápadu trestné činnosti úvěrových podvodů mají případy spotřebitelských úvěrů. V menší míře se vyskytují případy úvěrových podvodů, které směřují proti bankovnímu sektoru. Tyto jsou samozřejmě latentnější a ve většině případů se jej dopouštějí klienti, kteří využívají svého dlouhodobějšího působení u toho kterého bankovního domu. Je však nutné konstatovat, že v těchto případech nemají banky zájem o to, aby se takovými případy zabývala policie ČR a aby se o nich dověděla média a veřejnost. Dostáváme se do situace, kdy se bankovní instituce snaží jaksí suplovat práci policie ČR a snaží se vzniklou situaci řešit vlastními silami, šetřeními, dohodami s klientem apod.. V těchto případech je zajímavé, že takto hájí vlastní zaměstnance, jejichž pochybením celá situace vznikla (například neověřením totožnosti klienta, neověřením jeho bonity, neověřením jeho skutečné finanční situace atd.). Bylo by jistě zajímavé v těchto případech zjistit, zda se jej zaměstnanec banky dopustil svojí nekvalifikovaností, neznalostí, nebo eventuálně za úplatu od zvýhodněného objektu. Jak uvádíme výše, tato tajemství však zůstávají zahalena pod výmluvou na ochranu bankovních informací, nebo ochranou dat a osobních údajů klientů. I zde je forma této trestné činnosti založena na předložení nepravdivých, nebo falzifikovaných osobních dokladů, živnostenských listů, výpisů z obchodních rejstříků, daňových přiznání, doložení zkreslených údajů o ekonomické situaci žadatele, nadhodnocení zástav, ručení cizím majetkem atd.. Na druhé straně samozřejmě dochází k zamlčení některých relevantních údajů, které jsou důležité pro uzavření úvěrové smlouvy.

U případů čerpání dotací a subvencí, kdy jsou předloženy nepravdivé či padělané doklady a současně i další nepravdivé údaje jako například podnikatelský záměr, umožňuje páčání trestné činnosti jednoznačně nedostatečná kontrola ze strany banky. Tato by se měla týkat zejména prověřením všech údajů, které žadatel předkládá a zároveň také kontrola užití získaných finančních prostředků, zda toto odpovídá skutečně avizovanému a předloženému podnikatelskému záměru. Opět i v těchto případech musí být jednou ze zamýšlených verzí dokumentování i ta, že zde existuje podíl odpovědného pracovníka, který o dotaci či subvenci rozhodoval.

Okrajem je potřeba zmínit, že ve výše uvedených případech je možný souběh trestného činu úvěrového podvodu ve smyslu ustanovení § 250b trestního zákona i s dalšími trestnými činy uvedenými ve zvláštní části trestního zákona jako například trestný čin padělání a pozměňování veřejné listiny dle ustanovení § 176 TZ (osobní doklady, výpisy z katastru nemovitostí, výpisy ze živnostenského rejstříku), trestný čin vydírání dle ustanovení § 235 TZ (využívání tzv. „bílých koní“ k převodům firem a vyvedení kapitálu) apod..

U těchto trestných činů pachatelé získané finanční prostředky velice rychle utratí pro svoji potřebu, převádějí je na jiné účty ať již osobní či účty nově založených společností, nebo je převádí na účty dalších osob a takto se zbavují svého majetku. To má za cíl pouze jediné – zbavení se veškerého svého majetku tak, aby v případě výroku soudu o vině nebylo z čeho uspokojit věřitele.

5.2 Dělení úvěrů - pojmy

V teorii a zároveň současné praxi poskytují bankovní domy pro potřeby svých klientů produkty, které se dělí do tří základních skupin.¹¹

1) Peněžní úvěry – což je skutečné poskytnutí peněz v hotovosti, nebo v bezhotovostní podobě. Hlavními druhy těchto úvěrů jsou:

- *kontokorentní úvěr* – krátkodobý úvěr poskytovaný na běžném účtu, zůstatek může přecházet do debetu, jeho maximální výše je dána dohodnutým rámcem, klient platí úroky,
- *eskontní úvěr* – je krátkodobý úvěr, který banka poskytuje prostřednictvím odkoupení směnky před její splatností,
- *hypoteční úvěr* – je poskytován na investice do nemovitostí na území České republiky, na jejich výstavbu popřípadě jejich pořízení,
- *spotřební úvěr* – je jakýkoliv úvěr poskytnutí soukromé osobě nebo domácnosti, který slouží k financování nákupu spotřebních předmětů, krytí spotřebních výdajů, pořízení nebo stavbě bytů a rodinných domů.

2) Závazkové úvěry a záruky – klient nezíská přímo likvidní prostředky, ale záruku banky, která se zavazuje splnit jeho závazek, jestliže tak neučiní klient sám.

3) Alternativní formy financování – klient získává finanční prostředky za určitých specifických podmínek.

---

¹¹ Šámal, P., a kol., Trestní zákon 6. vydání, Praha, C.H.Beck, 2004, s.148

5.3 Úvěrové podvody v České republice

Tab. č. 3 – Vývoj nápadu trestného činu úvěrového podvodu v České republice

ROK	ZJIŠTĚNO CELKEM	OBJASNĚNO CELKEM	STÍHÁNO OSOBY	ŠKODA v tis.Kč
2004	5 652	5 237	5 755	636 727
2005	14 032	12 130	12 658	1 270 566
2006	13 914	13 076	13 355	871 631
2007	12 295	11 373	11 135	1 127 906
2008	12 134	11 416	11 008	1 119 799

Ze shora uvedené tabulky, která představuje přehled vývoje nápadu trestného činu úvěrového podvodu v České republice v období let 2004 – 2008 je patrné, že absolutní nárůst této trestné činnosti o více jak 250% nastal v roce 2005. Tato situace byla dána objektivními skutečnostmi. Na našem trhu došlo k navýšení počtu subjektů, které se začaly zabývat poskytováním různých druhů úvěrů. Zde podle našeho názoru sehrál velmi důležitou roli i konkurenční boj, jako součást tržní ekonomiky, kdy nebylo prakticky jediného dne, kdy by občan nebyl „zpracováván“ reklamní kampaní toho kterého subjektu. Úvěrové produkty se staly jakýmsi „hobby“ i mezi osobami bez trvalého pracovního poměru, osobami v minulosti již trestanými a v neposlední řadě i osobami žijícími na okraji společnosti bez trvalého bydliště. Dostupnost všech nabízených produktů oslovovala prakticky celou veřejnost.

Jsou nabízeny různé produkty, které jsou vyřizovány během krátké doby, případně i „na počkání“. Na druhou stranu nejsou ověřovány základní informace o klientovi jako například jeho identita, pravost předložených dokladů totožnosti, pravost předloženého potvrzení o zaměstnání (zde stačí pouze telefonické ověření, zda je osoba v daném zaměstnání skutečně zaměstnána) a další předkládané informace v žádosti o úvěr. Informace o této dostupnosti se šíří jako lavina mezi shora zmíněnými osobami a tyto neváhají a bez možnosti následného splácení uzavírají různé úvěrové smlouvy, někteří i opakovaně. Obstarání potvrzení o zaměstnání u nejjednodušších forem této trestné činnosti je otázkou zhruba ve výši 1000,-Kč. Pak zbývá jen řešení, zda má „klient“ své doklady totožnosti, nebo použije doklady odcizené či ztracené. Zvláštní a již složitější jsou případy falzifikovaných dokladů totožnosti.

Ze shora uvedeného přehledu také vyplývá, že u tohoto trestného činu dosahuje objasňenost ze strany policie ČR vysokých hodnot. V současné době má tato forma trestné činnosti více či méně konstantní hodnoty pouze s malými změnami, neboť samozřejmě prošla svým vývojem jak u pachatelů, tak zejména u subjektů, které se úvěry zabývají.

Tabulka rovněž ukazuje na tu skutečnost, že od roku 2005 je zaznamenáno zhruba 100-200 případů ročně, kdy je úvěrová smlouva uzavřena na odcizené nebo padělané doklady totožnosti a její pachatel není policií ustanoven.

5.4 Trestně právní charakteristika – základní pojmy

Pro lepší dokumentaci a pochopení problematiky úvěrového podvodu si uvedeme některé základní pojmy, se kterými se můžeme setkat.^{12, 13}

Dotace jsou finanční prostředky státního rozpočtu, státních finančních aktiv nebo Národního fondu poskytnuté právnickým, nebo fyzickým osobám na stanovený účel.

Dotace k ceně jsou pak přijaté finanční prostředky poskytované ze státního rozpočtu, z rozpočtu územních samosprávních celků, státních fondů, grantů přidělených podle zvláštního zákona, rozpočtu cizího státu, grantů Evropské unie, pokud je příjemci stanovena povinnost poskytovat plnění se slevou z ceny a výše slevy se váže k jednotkové ceně plnění.

Subvence jsou z veřejných zdrojů poskytnutý finanční příspěvek, nebo jakákoli jiná přímá, nebo nepřímá finanční podpora, nebo dotace z těchto zdrojů a úleva od daňové či jiné povinnosti, která přináší výhodu příjemci subvence.

Úvěr jako pojem není v trestním právu vymezen. Zde musíme vycházet z výkladu obchodního zákona č. 513/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

Podle poskytnutí a splácení je možno hovořit o třech druzích úvěrů. Peněžní úvěr je poskytnutý a také splácení formou finančních prostředků. Úvěr zbožní je poskytován a splácen formou zboží. Obchodní úvěr je poskytnutý ve formě zboží a splácený je ve formě finančních prostředků (typické a nejrozšířenější spotřebitelské úvěry).

Smlouva je dvoustranný případně vícestranný právní úkon, kterým smluvní strany zakládají mezi sebou právní vztah. Právní úkony musí být adresné, shodné a musí jimi být dosaženo vzájemného konsensu, nebo je při uzavírání smlouvy zákonem vyžadováno konkrétní plnění druhé straně.

¹² Metodické doporučení k postupu orgánů v trestním řízení, Policejní prezídium ČR, Praha, 2006, s.3

¹³ ÚZ-Úplné znění č.672, Obchodní zákoník, Ostrava, Sagit, 2009

Úvěrová smlouva je vymezena v obchodním zákoníku v §497. Jedná se o dvoustranný právní úkon, kterým se věřitel zavazuje, že na základě žádosti poskytne dlužníku peněžní prostředky v konkrétní výši a dlužník se zavazuje poskytnuté prostředky ve smluvním termínu vrátit a zaplatit úroky. Podmínky její uzavření poté upravují ustanovení §§ 498 – 507 obchodního zákoníku.

Na rozdíl od skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 250 trestního zákona, ustanovení trestného činu úvěrový podvod nevyžaduje uvedení v omyl, ani využití omylu, ale postačí již samo uvedení nepravdivého, nebo hrubě zkresleného údaje při sjednávání úvěrové smlouvy. Ve srovnání s podvodem podle § 250 trestního zákona se u úvěrového podvodu nevyžaduje způsobení škody, dokonce se nevyžaduje ani úmysl takovou škodu způsobit nebo obohatit sebe nebo jiného. Způsobení škody je však kvalifikovanou okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby, pokud škoda v zákonem deklarované výši skutečně vznikne (odst. 3, 4 písm. b), odst. 5). Trestný čin úvěrový podvod podle § 250b trestního zákona je speciální skutkovou podstatou ve vztahu k trestnému činu podvod podle § 250 trestního zákona. Jedná se o speciální druh podvodu, jehož specialita se projevuje i u subjektivní stránky v rámci které musíme prokázat, že pachatel při sjednávání úvěrové smlouvy úmyslně a vědomě předstíral okolnosti, které nejsou v souladu se skutečným stavem věci.

Základní rozdíl mezi těmito dvěma skutkovými podstatami spočívá v tom, že zatímco u podvodu podle § 250 trestního zákona je znakem skutkové podstaty (odstavec 1) škoda v podobě neoprávněného obohacení se na majetku jiného a takové jednání musí být kryto úmyslným zaviněním, u úvěrového podvodu se takový následek nevyžaduje. Pachatelem podvodu podle § 250 trestního zákona může být kdokoli, naproti pachatelem úvěrového podvodu může být jen účastník úvěrové smlouvy, věřitel popřípadě dlužník.

Nepravdivým údajem ve smyslu § 250b ovšem není každý nesprávný údaj, který žadatel uvede. Podle výkladového stanoviska NSZ č.7/2000 je takovým nepravdivým údajem pouze takový, který není v souladu se skutečným stavem a který pachatel vědomě lživě uvede při sjednávání úvěrové smlouvy či v žádosti o poskytnutí dotace nebo subvence.¹⁴ Jedná se o takové údaje, které jsou pro případné rozhodnutí o poskytnutí úvěru rozhodující. To znamená, že musí být objektivně způsobitelné rozhodnutí úvěrové instituce ovlivnit.

---

¹⁴ Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství č. 7/2000, NSZ, 2000

5.5 Smluvní náležitosti

Na základě žádosti klienta zpracuje zaměstnanec banky (jiné instituce poskytující úvěry) písemnou smlouvu, doloží potřebné materiály jako např. ověří doklady totožnosti, potvrzení o zaměstnání, výpisy z katastru nemovitostí ap. a složku klienta předloží ke schválení. Pokud je úvěr schválen, je následně sepisována úvěrová smlouva. Teprve po jejím podepsání a splnění veškerých smluvních podmínek je možné úvěr čerpat. Zároveň se však dlužník zavazuje, že poskytnuté peněžní prostředky vrátí do doby splatnosti úvěru včetně uhrazení smluvních úroků.

Úvěrová smlouva by měla obsahovat tyto náležitosti:

1. Údaje k věřiteli.
2. Údaje o dlužníkovi.
3. Výše poskytnutého úvěru.
4. Úroková sazba.
5. Stanovené poplatky – za co se platí a jak a z čeho se vypočítávají.
6. Doba splatnosti úvěru.
7. Forma financování úvěru – kontokorentní úvěr, krátkodobá půjčka ...
8. Účel, za jakým je úvěr čerpán.
9. Měna ve které je úvěr čerpán a ve které bude úvěr splácen.
10. Zajištění úvěru – podle podmínek daného bankovního domu či jiné instituce.
11. Číslo úvěrového účtu.
12. Sankční podmínky – většinou ve formě smluvních pokut.
13. Počet vyhotovení a komu jsou předána.

5.6 Formy a způsoby páchání úvěrových podvodů

Jak jsme již zmiňovali, formy a způsoby páchání úvěrových podvodů se v podstatě nemění. Reagují na změny ve společnosti, na změny podmínek institucí poskytujících tyto služby a zdokonalují se i na základě zkušeností a znalostí pachatelů i vývojem technických možností. V některých případech můžeme hovořit i o organizované formě. Ta je samozřejmě nejnebezpečnější a v mnoha případech souvisí i s další trestnou činností (viz. kapitola 5.3). Proto je dobré pro kvalitní dokumentaci mít na zřeteli prvotní signály o možném páchání tohoto trestného činu. Mezi základní patří neplnění platebních závazků, prodej poskytnutých jistěn a inkasování pohledávek v hotovosti, nebo přes cizí bankovní účet.

Pachatelé využívají nejčastěji tři forem úvěrových podvodů:

1. Podvodné žádosti o úvěr, dotaci či subvenci
2. Podvody související se zajištěním úvěru
3. Použití úvěru, dotace či subvence k jinému než určenému účelu.

Lze zaznamenat i tu skutečnost, že za účelem páchaní těchto forem trestné činnosti úvěrových podvodů jsou ze strany pachatelů připravovány a budovány jakési soustavy nepravdivých skutečností s veškerou pečlivostí. Jedná se například o zřizování falešných firem jen pro tento účel, zřizování účtů na padělané či odcizené doklady apod.. Pokud se pachatelům jejich záměr podaří a finanční prostředky získají, následuje zánik právnické osoby bez jakéhokoliv uspokojení eventuelních věřitelů, nebo převedení na jinou osobu, často osobu cizí státní příslušnosti nebo tzv. „bílého koně“. Ze své praxe známe i případy, kdy jsou takto „ošetřené“ právnické osoby převedeny na osoby, které trpí dlouhodobě nevléčitelnou chorobou.

5.6.1 Podvodné žádosti o úvěr, dotaci či subvenci

Naprosto nejčastější formou trestného činu úvěrového podvodu je uzavření smlouvy na vlastní doklady totožnosti s doložením neplatného, padělaného či jinak upraveného potvrzení o zaměstnání. V těchto případech pachatel předem předpokládá, že v případě neplacení bude odhalen a trestně stíhán. Přesto však i vlivem vnějších podmínek (např. ztráta zaměstnání) úvěrovou smlouvu podepisuje a řeší tak svoji momentální situaci. Dalšími osobami jsou pachatelé jak bez zaměstnání, tak bez jakýchkoli prostředků, kteří vědí, že nebudou schopni dostát podmínkám úvěrové smlouvy. Tito pak ve většině případů finanční prostředky utrací pro svoji potřebu (cigarety, alkohol, gamblerství), nebo získané zaúvěrované spotřební předměty prodávají a se získanými finančními prostředky nakládají obdobně. Zde musíme brát v úvahu i možnou právní kvalifikaci dle ustanovení § 250 trestního zákona.

V současné době je novým trendem uzavírání úvěrových smluv elektronickou formou, kdy postačí vyplnění elektronického formuláře a čestné prohlášení o zaměstnání. Nejsou vyžadovány žádné další dokumenty. Klient je vyrozumíván elektronicky, nebo telefonicky. Zde jsou pachateli využívány anonymní internetové kavárny. Zboží je poté dodáváno přepravními firmami, kdy při jeho dodání je teprve podepisována úvěrová smlouva. Opět vzhledem k tomu, že dodání předmětu úvěru zajišťuje třetí subjekt, není zde dostatečná kontrola. Přepravce vyrozumívá pachatele na mobilní telefon (v těchto případech obvykle na takzvaný „kartový“-tj. bez možnosti identifikace), ten mu uvede místo na kterém si věc odebere, na místě jen předloží doklad totožnosti (přepravce neověřuje jeho pravost, spokojí se

pouze se shodným jménem jaké má uvedeno v adresáři), podepíše úvěrovou smlouvu a list o dodání předmětu. Tím celý „obchod“ končí.

Vyskytují se i formy organizované trestné činnosti v oblasti úvěrových podvodů. Ty spočívají v tom, že organizovaní pachatelé využívají osob, které se ocitly na okraji společnosti. Tyto osoby jsou pak využívány zejména v oblasti spotřebitelských úvěrů. V takovýchto případech musí vybavit dotyčné osoby zejména potvrzeními o zaměstnání, potvrzeními o příjmu, někdy i dalšími potvrzeními např. o důchodu apod.. Často musí zajistit i „zkulturnění“ žadatele o úvěr – umožnit mu umytí, oholení, poskytnout mu i oblečení. Za využití jejich naivity, nezkušenosti, sociální situace či závislosti, jim nabízejí snadný zisk, případně jídlo a pití, pokud podepíše úvěrovou smlouvu. Následně ze získaných peněz vidí jen nepatrnou část, slíbené jídlo a pití, nebo také vůbec nic.

Další využívanou možností je úprava dokladů totožnosti nebo jejich výroba. Na základě takového dokladu je poté např. vyžádán živnostenský list, založena firma apod.. Možná je i obrácená forma, kdy na základě nalezených firemních dokladů jsou upraveny, nebo vyrobeny doklady totožnosti a firemní razítka. Výpisy z obchodního rejstříku jsou poté upravovány pomocí scannerů, montáží a kopírek.

Jedna z dalších možností je úprava údajů, které se týkají ekonomické situace daného žadatele. Zde jsou především upravovány či falzifikovány podnikatelské záměry, rozvahy, upravovány ekonomické výsledky nebo možné údaje ohledně návratnosti úvěru či dotace. U subvencí jsou předkládány ze strany zahraničních společností projekty výstavby továren ke zřízení pracovních příležitostí v regionu. Po zajištění záruk pak zahraniční společnost obdrží finanční prostředky, nakupuje drahé výrobní stroje a po zahájení výroby oznamuje platební neschopnost. Takového jednání se dá kvalifikovat jako zamlčení vysoce rizikové operace s nejistým výsledkem.

Samozřejmě nemůžeme ani v této oblasti zapomenout na bankovní úředníky a jejich účast ve shora uvedeném procesu. Rozhodování a schválení úvěru je závislé na lidském faktoru. Úředník může doporučit „úpravu“ podnikatelského záměru, může doporučit navýšení jistiny například nemovitostí tzn. výpisem z katastru nemovitostí, „přehlédnutí“ fotografie na dokladu totožnosti apod.. Zde se domníváme, že se vyplatí u opakovaných „rizikových“ úvěrových smluv sledovat, kdo smlouvu vyhotovil, schválil, nebo projednal. Samozřejmě, že k usvědčení takového zaměstnance bankovního domu musíme mít i výpověď známého dlužníka.

5.6.2 Podvody související se zajištěním úvěru

U této formy trestného činu úvěrového podvodu pachatelé velice často poskytnutý úvěr nesplácí a spoléhají na to, že poskytovatel bude uspokojen z prodeje zástavy. Zde je nutno mít na zřetel, zda zástava není nadhodnocená a zda bude skutečně postačovat k úhradě poskytnutého úvěru (například známá causa s nadhodnocenými „drahými kameny“ na konci 20.stol.). V takovýchto případech při dokumentaci doporučujeme zjišťovat, zda nebylo získáno více úvěrů u více společností, které byly jištěny shodnou zástavou, zda vůbec předmětná zástava existovala a byla ve vlastnictví žadatele o úvěr, zda nedošlo k nadhodnocení zástavy (spolupráce se soudními znalci z příslušného oboru), u zajištění úvěru směnkami provést i totožnou prověrku se zaměřením k avalům této směnky, eventuelní šetření k akciím, obligacím, dluhopisům a v neposlední řadě i jištění pohledávkami. Doporučujeme všechny shora citované oblasti od prvopočátku prověřovat s tím, že se jedná o nepravdivé či hrubě zkreslené údaje a takto postupně selektovat pravdivé dokumenty od plagiátů. Nespokojit se s tím, že u zástavy je znalecký posudek. Provést důkladné šetření na příslušném katastrálním úřadě a zejména na místě samém, kde doporučujeme minimálně řádnou dokumentaci či přímo přítomnost dalšího nezávislého znalce. Jen takto důkladným postupem můžeme zadokumentovat subjektivní stránku trestného činu a být připraveni na verze podezřelé osoby.

5.6.3 Použití úvěru, dotace či subvence k jinému, než určenému účelu

V souvislosti s přijatou novelou trestného činu úvěrového podvodu se stalo trestné i používání úvěru, dotace či subvence k jinému, nežli určenému účelu. S touto formou se lze také setkat, i když byla častější spíše v minulosti. Jak jsme již v této práci zmiňovali, zde se dá předpokládat i podíl zevnitř instituce, která úvěr poskytuje. Otázkou zůstává to, zda se jedná o úmysl, či neznalost a porušení interních předpisů.

Například účelově vázaný úvěr je vyplácen na základě doložených dokladů o nákupu zboží, materiálu či dodavatelských faktur. Stává se, že příkaz k úhradě je uhrazen i bez těchto náležitostí, nebo je doložen náležitostmi, které nejsou v příčinném vztahu s účelem čerpání. Zvláštní oblastí jsou dotace a subvence. V naší praxi jsme se setkali s oblastmi zemědělské výroby, vodního hospodářství – zakládání nových rybníků, lesního hospodářství – zalesňování, odstraňování ekologických problémů či havárií, oblasti kulturních památek – na jejich údržbu atd.. Zde je dokumentace složitá a v žádném případě se neobejde bez spolupráce

se znalci v příslušném oboru. Těžko může policista posuzovat kvalifikovanou opravu památky či třeba zatravňování a údržbu při zemědělské výrobě.

Složitost spočívá také v tom, že dochází k přelévání finančních prostředků přes soustavu předem připravených na „nasmlouvaných“ firem.

5.7 Způsoby odhalování a dokumentace trestného činu úvěrového podvodu

- činnost policejního orgánu

Vyhodnocením spisových materiálů zjišťujeme, že v naprosté většině dokumentovaných případů trestného činu úvěrového podvodu dochází k jejich oznámení od příslušných institucí (peněžních ústavů, úvěrových družstev, úvěrových společností i státních institucí, které poskytují dotace či subvence). K řádnému, efektivnímu a včasnému prověření a zadokumentování tohoto trestného činu doporučujeme provést tyto úkony a opatření :

1. Trestní oznámení důkladně vyhodnotit, vyhodnotit i přílohy, zda jsou úplné a čitelné, eventuelně vyžádat doplnění pro potřeby dalšího šetření.
2. Po obdržení kompletních materiálů zahájit úkony trestního řízení ve smyslu ustanovení § 158/3 trestního řádu. V případě neochoty o doložení nutných písemností poté můžeme cestou dozorujícího státního zástupce vyžádat tyto materiály dle ustanovení § 8/2 trestního řádu.
3. Naší snahou by mělo být zajistit kompletní úvěrové složky, které obsahují všechny písemnosti od žádosti přes doložení příjmů, jistin, podnikatelského záměru, čestná prohlášení, splátkový kalendář s obsahem již zaplacených splátek atd.. Jak již zmiňujeme výše, zajímavý je i fakt, která osoba úvěr uzavírala či schvalovala za příslušnou instituci.
4. Obdržené materiály začít důkladně vyhodnocovat. Zejména potvrzení o zaměstnání – ověřit u zaměstnavatele, případně provést šetření na příslušné okresní správě sociálního zabezpečení k existenci deklarovaného subjektu. Šetření na katastrálním úřadě k existenci zástavy a jejímu majiteli. Ověření zástavy in natura – možno s nezávislým znalcem z oboru. Ověření předložených dokladů totožnosti.
5. Šetření na obchodním rejstříku příslušného Krajského soudu k existenci právnické osoby, jejímu sídlu a statutárním zástupcům, základnímu jmění, zda nebyl podán návrh na konkurs či likvidaci. V součinnosti s dozorujícím státním zástupcem je

možno formou ustanovení § 8/2 trestního řádu vyžádat i bankovní informace k uvedenému subjektu, zda je vůbec solventní. V případě dotací a subvencí lze touto formou zadokumentovat tok získaných finančních prostředků.

6. Spolupráce s příslušným živnostenským úřadem. Formou operativního šetření se zaměřit na eventuelní propuštěné zaměstnance, dlužné výplaty, další dluhy vůči jiným subjektům až již dodavatelům, tak i odběratelům.
7. Důležitou součástí dokumentování bude i znalecké zkoumání ze strany nezávislého znalce z příslušného oboru. Zde se můžeme nejvíce setkat se znalci z oboru písmoznalectví a stavebnictví, případně dalších oblastí.

Po provedení uvedených základních úkonů doporučujeme přípravu procesních úkonů, jako výslechů svědků, poškozených i samotného podezřelého.¹⁵ Po důkladné přípravě bychom se měli hlavně zaměřit na tyto oblasti :

- kdy, kde, s kým, za jakých okolností byla uzavřena úvěrová smlouva, z jakého nebo čího podnětu, kdo byl iniciátorem
- solventnost dlužníka v době uzavírání smlouvy, zda měl v úmyslu splácet, z jakých zdrojů případně z jakého jištění
- nechat podrobně vysvětlit celé jednání s příslušnou institucí, která úvěr poskytla, eventuelní připomínky, co bylo požadováno navíc doložit, předělat, přepsat apod.
- v rámci taktiky výslechu směřovat tento i k možnosti spoluúčasti příslušného pracovníka instituce – požadoval odměnu za zařízení event. podíl z čerpané částky
- pozornost věnovat potvrzení o zaměstnání, zaměřit se na to, jak bylo získáno, zda jej podezřelý sehnal sám, nebo jej zakoupil od další osoby – v tomto případě se snažit ustanovit místo i osobu, za jakou částku
- dotázat se, jak byly získané prostředky použity, jak s nimi bylo naloženo, zda utraceno pro vlastní potřebu, nebo použito pro jinou trestnou činnost, případně na úhradu dluhů z minulosti
- jakým způsobem hodlá podezřelá osoba úvěr splácet, z čeho, jaké očekává zisky případně příjmy, zda toho bude vůbec schopen
- další možné skutečnosti, které z výslechu vyplynou

---

¹⁵ Gillernová, I., Boukalová a kol., Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie, Praha, 2006, Karolinum, s.181

Po splnění shora uvedených základních bodů se domníváme, že by mělo dojít k zadokumentování objektivní skutečnosti v daném případě tak, že bude možno vydat patřičné meritorní rozhodnutí ve smyslu ustanovení trestního řádu.

6 Osoba pachatele

Tato oblast je z pohledu kriminologie velice často diskutována a rozebírána. Základním faktorem zůstává to, že obecně hospodářská kriminalita, jejíž součástí jsou i úvěrové podvody, je, z pohledu kriminality jako celku, velmi specifická. Výzkumy se snaží odhalit specifické charakteristiky, které by měly způsobovat to, že určitá osoba páchá tuto trestnou činnost. S rozvojem psychologie se mění pohled na postavení člověka ve společnosti, více pozornosti se upíná na osobnost s důrazem na sociální stránky. V této souvislosti platí, že člověk s určitými biologickými a psychickými zvláštnostmi se jako osobnost formuje a vytváří v sociálních vztazích za působení daného společenského prostředí. Je otázkou, který z těchto působících faktorů může společnost lépe ovlivnit a pomocí kterého může nejúčinněji předcházet kriminalitě. Psychologie, která se zabývá výzkumem kriminálního jednání, pojímá zdroje kriminálního jednání následovně :

- kriminalita jako důsledek impulsivního životního stylu,
- kriminalita jako instrumentální chování,
- kriminalita jako důsledek přizpůsobení se skupině,
- kriminalita jako důsledek neadekvátních strategií při zvládnání stresu.¹⁶

Do roku 1989 občany vychovávalo sociální prostředí, které mělo za úkol působit tak, aby dávalo co nejmenší prostor možnému páchání trestné činnosti. Dnes je situace o to složitější, že ve státní pokladně není na podporu neziskových organizací, které by měly za úkol různé volnočasové aktivity, dostatek finančních prostředků. Existuje sice mnoho sportovních klubů, zájmových kroužků, neziskových organizací a jiných, ale vše je často podmíněno nějakým finančním příspěvkem, na který spousta občanů v současné době nemá.

„ Pojem osobnosti pachatele pak vychází z předpokladu, že existuje určitá konstelace vlastností, rysů osobnosti, typická pro delikventy a tudíž pravděpodobně odpovědná za jejich

---

¹⁶ Čírtková, L., Policejní psychologie, Praha, 2004, Portál, s.173

kriminální chování.¹⁷ Dá se říci, že jedinec, který se ocitne ve dvou různých situacích, může v jedné z nich jednat v souladu s normami a ve druhé situaci nikoliv.

Podle Čírtkové lze poté pachatele podvodů podřadit k následujícím psychologickým typům:¹⁸

6.1 Recidivující pachatel primitivnějších podvodných jednání

Jde o podvodníky tzv. malého formátu. Základní charakteristikou jejich osobnosti je výrazné kriminální založení, dopouštějí se opakovaně a programově trestné činnosti zejména majetkového charakteru. Jejich motivem je zajistit si prostředky na pohodlný život. Při páchání podvodních jednání nepostupují rafinovaně, nepromýšlí příliš rizika, zanechávají za sebou mnohé stopy. Používají například odcizené nebo padělané doklady, spokojují se i s vidinou drobného zisku.

6.2 Recidivující pachatel sofistikovanějších podvodných jednání

Jedná se o osobnosti s výrazným kriminálním sklonem. Pohybují se v kriminální scéně a mají na ni kontakty. Na rozdíl od prvního typu disponují vyšší mentální kapacitou, lépe plánují, mají kriminální vynalézavost. Jsou schopni postřehnout slabá místa v zabezpečení, vymyslet jak zabezpečení obejít. Trestnou činnost mohou páchat jako jednotlivci, ale také organizovaně v rámci skupiny, kde jsou rozděleny role. Jsou rovněž schopni nakontaktovat osoby zevnitř poškozené organizace a získat je pro spolupráci.

6.3 Krizový pachatel

Ve své podstatě se jedná o původně slušné osoby, které se vlivem různých okolností (zadlužení, ztráta zaměstnání, patologické hráčství atd.) dostaly do tíživé finanční situace. Tuto životní situaci označujeme jako krizi. Inspirace k podvodnému jednání vzniká zpravidla na základě nějakého reálného vnějšího impulzu. Pachatel napodobuje scénář, o kterém se dozvěděl, nebo si uvědomí příležitost k podvodnému jednání v činnostech, které doposud sám prováděl korektně a bez problémů (spořádaný klient bankovního domu...).

---

¹⁷ Netík, Netíková, Hájek, Psychologie v právu, Praha, C.H.Beck, 1997.

¹⁸ Čírtková, L., a kol., Podvody, zpronevěry, machinace, Praha, Armex publishing, 2005, s. 122

6.4 Příležitostný pachatel

Zásadní u profilu tohoto pachatele je atraktivnost příležitosti. Shodou okolností se může dostat k informacím, nebo procesům, které může zneužít pro své podvodné jednání. Příležitost se jeví jako lákavá, vzniká silné pokušení, pachatel svádí motivační boj. V konfliktu motivů nakonec vyhraje vidina snadného zisku. Tento zisk však musí být natolik značný, aby vykompenzoval rizika a špatné svědomí.

6.5 Pachatel z vnitřního založení (psychotický typ pachatele)

Tento typ pachatele představuje osobnostně nápadného pachatele u kterého lze diagnostikovat akceptovanou, nebo psychopatickou osobnost. Mezi některé pozorovatelné znaky patří velikášství, lhavost, schopnost rychle navazovat povrchní kontakty, vypnutá touha po silných zážitcích.

U pachatelů podvodů jsou však patrné odlišnosti. Mívají často dobrou pověst i společenské postavení (kriminalita bílých límečků). Nebývají recidivisté a jejich odhalení bývá složitější a pracnější. Nejde o asociála a běžného kriminálního živla, kterého je nutné socializovat. I vzděláním se liší od pachatelů majetkové a násilné trestné činnosti. Jde často o podnikatele a statutární orgány právnických osob či státní správy. Jde o osoby, které požívají určité vážnosti a důvěry. Velkou část pachatelů tvoří i vlastní zaměstnanci institucí s určitými pravomocemi a oprávněními, kdy využívají svého vzdělání, odbornosti, postavení nebo funkce, jíž jsou pověřeni. Mají výhodu v dobré orientaci v problematice např. v bankovníctví, kapitálovém trhu, investic apod.. Do této kategorie spadají i pachatelé trestných činů podvodů, pojistných podvodů, úvěrových podvodů, poškozování či zvýhodňování věřitele a porušování povinností při správě cizího majetku.¹⁹

6.6 Motiv pachatele

„Rozborem motivace odpovídáme na otázku, proč se jedinec zachoval tak, jak se zachoval. Hledáme důvody, které by učinily jeho chování srozumitelným a pochopitelným pro vnějšího pozorovatele. Pojem motivace označuje vnitřní duševní proces, který vzbuzuje určité chování, jako zčásti uvědomované a zčásti neuvědomované vnitřní dění.“²⁰

¹⁹ Kuchta, J., a kol., *Základy kriminologie a trestní politiky*, C.H.Beck, Praha, 2005, s.274

²⁰ Čírtková, L., *Forenzní psychologie*, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s r.o., Plzeň, 2004, s.92

Pachatelovou snahou je získat určitý majetkový prospěch za využití nedostatečné ochrany napadených společností, institucí či produktu. Podvodník se zpravidla na svůj čin připravuje, jeho jednání není reaktivní, samotnému skutku předchází často dobré až perfektní plánování. Pachatelé promyšlení nejen podvod samotný, ale též odstranění jeho následků, stop atd.. Při jednání s bankovními domy a podobnými institucemi musí mít obecný přehled o jejich fungování, musí působit přesvědčivě, umět reagovat adekvátně situaci a v některých případech i odvést pozornost osoby, která za poškozeného vystupuje.

U pachatelů trestného činu úvěrového podvodu se dá hovořit o dvou typech motivů páčání tohoto trestného činu. U prvního typu motivu již předem sleduje své vlastní obohacení. To znamená, že půjčku či úvěr žádá již v prvotní fázi s tím, že je nebude splácet. Takovíto pachatelé ve většině případů používají i falešné doklady totožnosti, falešná potvrzení o zaměstnání, nepravdivé kontaktní údaje atd.. U druhého typu motivu má pachatel obavy, že neprojde scoringem = posouzením jeho schopnosti splácet požadovanou půjčku či úvěr. Tito žadatelé pak využívají služeb zprostředkovatelů a většinou předkládají shodné materiály, jako u prvního typu.

Při plánování podvodných jednání také pachatelé zvažují možná rizika, která jsou s jejich jednáním spojena a mohla by vést k jejich odhalení. Obecně platí, že při motivaci pro spáchání podvodu je nejdůležitějším bodem hodnocení rizika pravděpodobné rychlosti odhalení jeho protiprávního jednání a až poté přemýšlí nad výší trestu, která mu dle platného trestního zákona hrozí.

7 Možnosti prevence

„ Prevence kriminality představuje pokus eliminovat trestnou činnost ještě před jejím započatím, nebo před jejím pokračováním. Do prevence kriminality tak náležejí – v našem pojetí – veškeré aktivity směřující k předcházení páčání trestných činů, k snižování jejich výskytu cestou zamezení páčání nebo neutralizací příčin a podmínek vzniku trestných činů (kriminogenních faktorů).“²¹

Mezi základní prostředky státní prevence v případech úvěrových podvodů je dle našeho názoru legislativa a kontrolní činnost. Zásadní postavení má celý právní řád, který určuje mantinely, v nichž se mohou odehrávat hospodářské vztahy. Stanovuje formu, jednotlivá práva a povinnosti pro jednotlivé subjekty vztahů, čímž určuje ideální a očekávané chování

---

²¹ Zapletal, J. a kol., Prevence Kriminality, Praha, Policejní akademie, 2005, s.8

zúčastněných subjektů na obchodních vztazích. „Při vytváření preventivních opatření je třeba vycházet z poznatků o příčinách hospodářské kriminality a na jejich základě podniknout opatření v ekonomické, organizačně technické a společenské oblasti.“²²

Významným faktorem by mělo být i propojení právních úprav v oblasti práva trestního, obchodního, správního i např. finančního.

V trestní oblasti je nezbytná reakce na nové formy a způsoby různých druhů podvodů pružnou změnou zákona a to zapracováním nové skutkové podstaty daného trestného činu se zohledněním na její společenskou nebezpečnost a zároveň možnost jednotného výkladu pro možnost zadokumentování takového jednání.

Významnou oblastí je kontrolní činnost. Podceňování této oblasti je jedním z významných kriminogenních faktorů. Věnovat pozornost jak materiálnímu a technickému zabezpečení, tak i lidskému faktoru. Existují různé typy odborných školení a kursů, kterými lze zvýšit odbornost kontrolních pracovníků. Po našich zkušenostech doporučujeme součinnost s orgány státní správy – policií ČR, finančními úřady, celní správou, okresními správami sociálního zabezpečení, ČOI apod..

Přijetí etického kodexu, který může být jedním z výrazných psychologicko-organizačních nástrojů, kterým lze posílit loajalitu zaměstnanců vůči zaměstnavateli. „Přijetím etického kodexu na sebe berou zaměstnanci závazek respektovat požadavky kodexu přesahující povinnosti vyplývající ze zákona a dalších norem.“²³

V neposlední řadě jsou vhodná i technická opatření, která mohou podstatně snížit páchání podvodů jako takových. Především v oblasti ochrany dat a osobních údajů, která souvisí s paděláním a zneužíváním osobních dokladů, měny, dat uložených v počítačích, biometrickými senzory apod.. Do této oblasti můžeme zahrnout rovněž zmíněné legislativní opatření ve formě zapracování nových skutkových podstat nových trestných činů jako reakce na nápad. Toto opatření však provádět precizním zapracováním do zákona tak, aby nemohlo dojít k dvojímu výkladu zákona a úniku pachatelů trestných činů před spravedlností.

Stát by měl do budoucna formulovat alespoň základní formy a metody boje proti hospodářské kriminalitě.

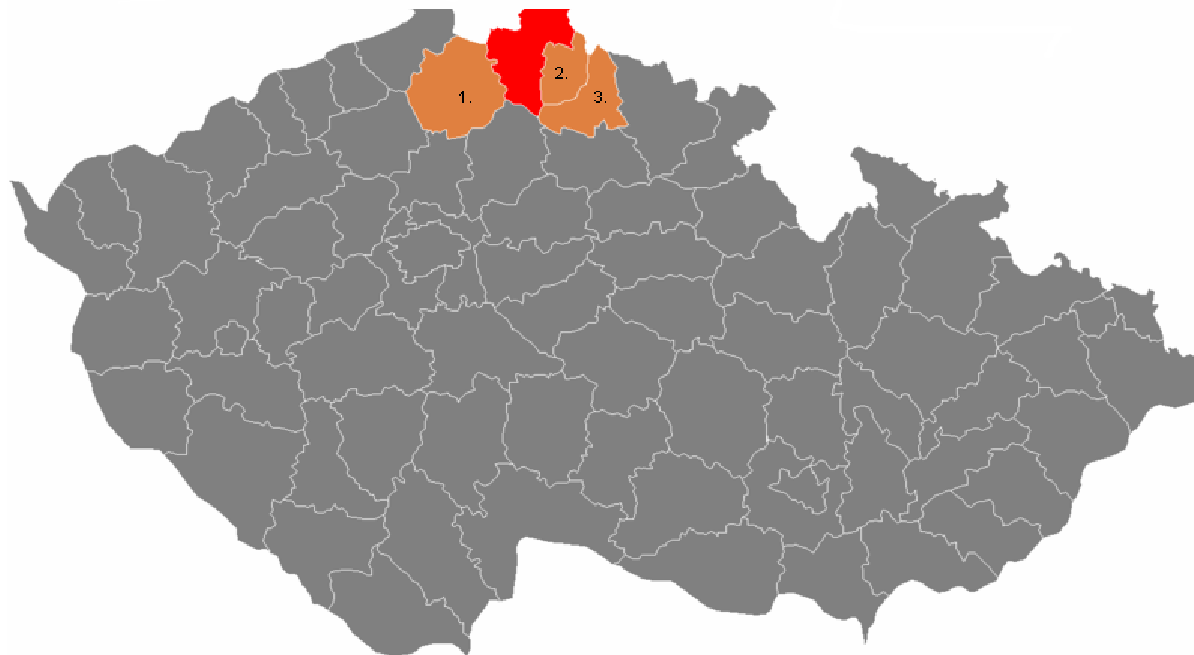
²² Kuchta, J., a kol., Základy kriminologie a trestní politiky, C.H.Beck, Praha, 2005, s.344

²³ Čírtková, L., a kol., Podvody, zpronevěry, machinace, Praha, Armex publishing, 2005, s. 179

8 Praktická část

Obrázek č. 1 – poloha okresu Liberec v rámci České republiky

MAPA OKRESŮ V ČESKÉ REPUBLICE - červeně zakreslen okres Liberec, hnědě sousedící okresy 1. Česká Lípa, 2. Jablonec n.N., 3. Semily

Okres Liberec je jedním z nejsevernějších okresů v rámci České republiky. Sousedí s okresy Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, Semily a Mladá Boleslav. Zároveň je okresem příhraničním a sídlí se Spolkovou republikou Německo a Polskou republikou.

Území okresu má rozlohu 989 km², zahrnuje 48 obcí a 11 měst ve kterých žije 164 955 obyvatel (dle posledních statistických údajů z roku 2007). Nejvíce obyvatel žije v samotném městě Liberec a to 103 737 občanů tj. 60 % veškerého obyvatelstva bývalého okresu. Sídlí zde Technická univerzita a dalších celkově 27 středních škol a učilišť. Je zakládajícím členem Euroregionu Nisa.²⁴

²⁴ Internetový zdroj: www://encyklopedie.seznam.cz/heslo/480039-liberec-okres-liberec

8.1 Kriminogenní faktory v okrese Liberec

Mezi zásadní kriminogenní faktory, které mají vliv na trestnou činnost v našem okrese, můžeme zařadit zejména faktory sociální, demografické a vnitřní.²⁵

Sociální faktory zahrnují dlouhodobě vysoké procento nezaměstnaných. Míra nezaměstnanosti se v našem okrese pohybovala v roce 2008 průměrně kolem 6,7 %, přičemž dlouhodobě nejhorší situace je v tomto ohledu ve frýdlantském výběžku, kde je téměř dvojnásobná. Nezaměstnanost poté dále ovlivňuje kupní sílu obyvatel a velmi úzce souvisí s trestnou činností v oblasti úvěrových podvodů jako jedné části hospodářské kriminality.

Demografické faktory jsou dány polohou okresu v příhraničí, sousedstvím s okresy Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, Semily a Mladá Boleslav. Zejména příhraniční poloha je výhodná pro páčání trestné činnosti a to zejména majetkové. Není tudíž žádným problémem s odcizeným motorovým vozidlem opustit Českou republiku prakticky během 15 minut.

Vnitřní faktory jsou dány dlouhodobým nedostatkem finančních prostředků na nadtarifní složky mzdy u policie ČR. S tím souvisí i nenaplněné tabulkové stavy u policie ČR (k 31.12.2008 chybělo u liberecké policie 47 policistů), špatné technické vybavení pracovišť, zastaralý vozový park a v neposlední řadě značný nárůst administrativních povinností hraničící s byrokracií.

Z užšího pohledu hospodářské kriminality na okrese Liberec se dá konstatovat, že tato se výrazně neliší od evidované struktury v rámci České republiky .

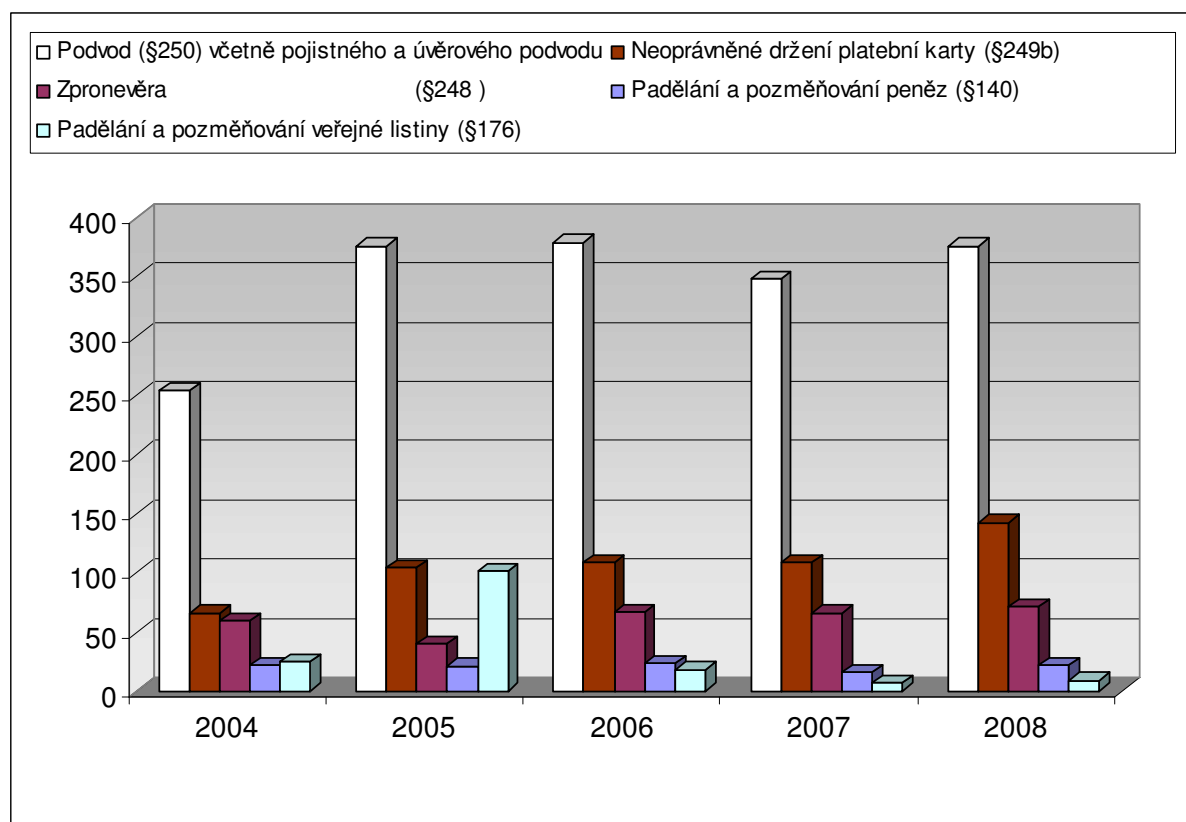
---

²⁵ Internetový zdroj: www.portal.mpsv.cz/sz/local/lb_info/statistiky/lb_zprava_rok_2008.doc (17.11.2008)

Tabulka č. 4 s grafem – vývoj hospodářských trestných činů v okrese Liberec 2004-2008

Forma trestné činnosti	2004	2005	2006	2007	2008
Zpronevěra (§248)	59	40	67	66	71
Neoprávněné držení platební karty (§249b)	66	104	109	109	142
Podvod (§250) včetně pojistného a úvěrového podvodu	254	376	379	348	376
Padělání a pozměňování peněz (§140)	22	21	23	16	22
Padělání a pozměňování veřejné listiny (§176)	25	101	18	7	9

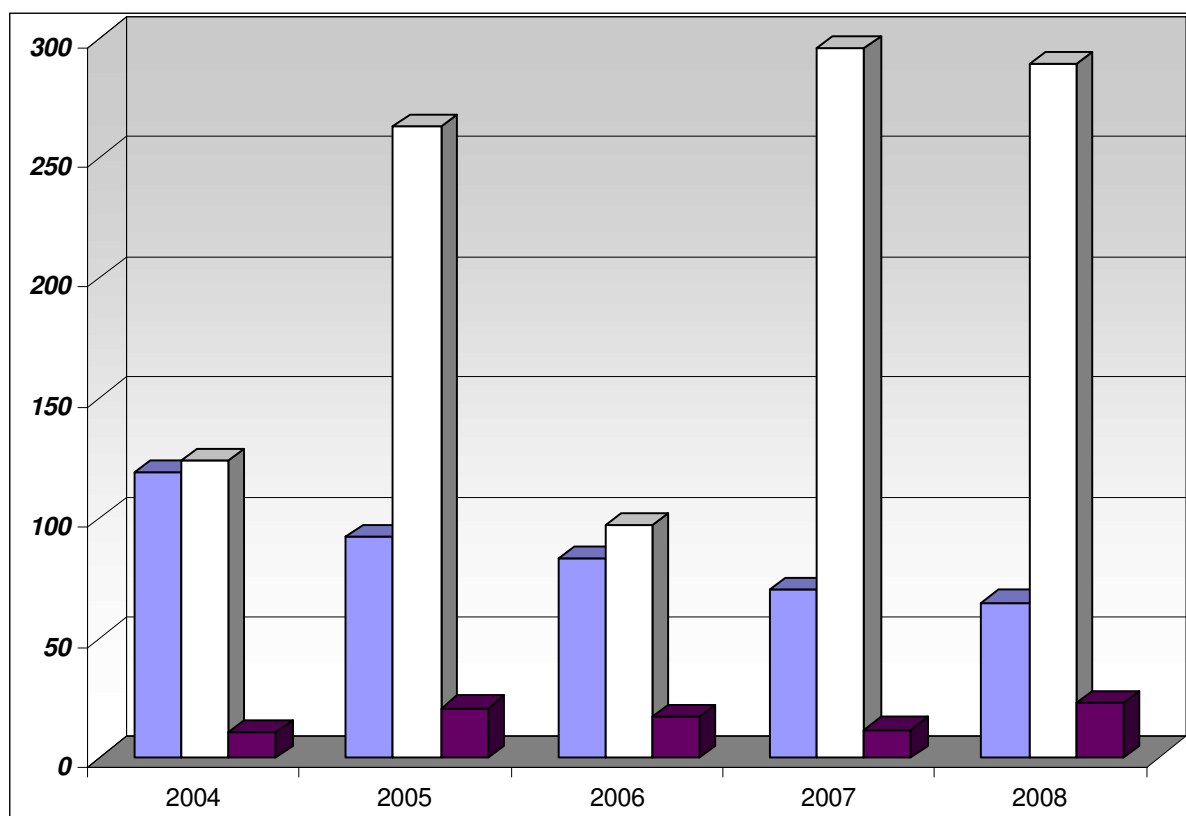

Z uvedeného vyplývá, že dominujícím trestným činem v okrese Liberec je v posledních pěti letech jednoznačně trestný čin podvodu, ve kterém je zahrnut i trestný čin pojistného a úvěrového podvodu dle ustanovení §§ 250a resp. 250b trestního zákona.

Samotný podíl jednotlivých forem trestného činu podvodu v období let 2004 – 2008 zahrnuje tabulka č. 5 s grafem.

Tabulka č. 5 s grafem

Forma trestné činnosti	2004	2005	2006	2007	2008
Podvod (§250)	119	92	83	70	65
Úvěrový podvod (§250b)	124	263	297	296	289
Pojistný podvod (§250a)	11	21	17	12	23

Shora uvedené grafické znázornění podílu úvěrového podvodu, na celkovém počtu spáchaných podvodných jednání na území okresu Liberec naprosto zřetelně ukazuje drtivý podíl tohoto trestného činu.

8.2 Vývoj trestného činu úvěrového podvodu v okrese Liberec

Samotný trestný čin úvěrového podvodu je jedním z nejvíce zastoupených trestných činů, které Služba kriminální policie a vyšetřování na Okresním ředitelství policie České republiky v Liberci dlouhodobě šetří.

Tato trestná činnost má významný podíl na hospodářské trestné činnosti v rámci celé České republiky. Maximální nárůst zaznamenala v roce 2005 (jak uvádíme shora).

Příčiny nárůstu této trestné činnosti nemusíme hledat příliš daleko. Porevoluční nárůst počtu bankovních domů byl jednoznačným atakem doposud nepoznané a českým člověkem nezažité doby podnikání. V této počáteční fázi začínají podvodná jednání nejprve v tomto sektoru. Vzhledem k tomu, že tehdejší legislativa neznala trestný čin úvěrového podvodu dle ustanovení § 250b trestního zákona, musela být tato jednání dokumentována a právně kvalifikována jako trestný čin podvodu ve smyslu ustanovení § 250 trestního zákona. Dokumentování skutkové podstaty, zejména subjektivní stránky jednání pachatele je však u této právní kvalifikace velmi složité a tak mnoho potenciálních trestných činů nebylo úspěšně zadokumentováno a jejich pachatelé unikli spravedlnosti.

Ve druhé vlně se bankovní domy a různé splátkové společnosti zaměřily i na domácnosti a tím i na občana. První ataky Poštovní spořitelny, České spořitelny aj. ústavů daly českému občanovi poznat, že se dá „žít na dluh“, nebo také přesněji „žít na splátky“.

Konkurenční boj mezi těmito společnostmi způsobil to, že se zákonitě musely předhánět, která nabídne co „nejlepší“ podmínky a které tímto způsobem „uloví“ nejvíce klientů.

Prim začaly hrát neúčelové úvěry, hypoteční úvěry, úvěry na bydlení aj.. Získání spousty produktů nebylo vázáno žádným ručením, jen málo bank se zabíralo potřebnou bonitou klienta, jištěním poskytnutého úvěru, či prověřením eventuálního podnikatelského záměru. Klienti již v mnoha případech nemuseli dokládat svá daňová přiznání, výpisy z účtů, potvrzení o zaměstnání a příjmu a v mnoha případech ani doklady totožnosti. Vše bylo podřízeno „boji o klienta“ a postačovalo i čestné prohlášení osoby o potřebných údajích. Toho samozřejmě dokázal občan patřičně využívat ve svůj prospěch.

Masivní kampaně ve veškerých sdělovacích prostředcích a reklamní letáky včetně návodů k vyplnění, byly každodenním obsahem poštovních schránek.

Nastává doba padělání osobních dokladů, využívání ztracených osobních dokladů a v neposlední míře i doba používání a upravování dokladů, které jsou za účelem páčání trestných činů úvěrových podvodů, odcizovány. S doklady se začíná obchodovat, není

vyjímkou, že v jednom týdnu jsou uzavřeny některé úvěrové smlouvy například v okrese Liberec a další týden u jiných úvěrových společnostech další smlouvy třeba v okrese Znojmo.

V prvopočátcích si banky a ostatní instituce u zájemců o různé formy úvěrů požadovaly kopie dokladů totožnosti. Policie pak mohla lépe reagovat, neboť znala minimálně podobu podezřelé osoby a další údaje k osobním dokladům. Po přijetí zákona na ochranu dat a osobních údajů však tato ochrana padla a do současné doby se musí spokojit s různými formami prohlášení. V těchto případech je potom práce policie značně ztížena a objasňenost tohoto trestného činu již není tak vysoká.

Tabulka č. 6 – Objasňenost trestného činu úvěrového podvodu na okrese Liberec 2004 - 2008

Forma trestné činnosti	2004	2005	2006	2007	2008
Úvěrový podvod (§ 250b)	124	263	297	296	307
Počet objasněných TČ	99	186	277	270	261
Objasňenost TČ v %	79,84	70,72	93,27	87,5	85,02

Úvěrový podvod v roce 2008 činil 44,2% z celkového nápadu hospodářské trestné činnosti na Okresním ředitelství policie České republiky v Liberci.

Policejní statistiky však zahrnutí pouze ty případy, které jsou ze strany poškozených institucí oznámeny. Existuje však spousta jednání, která zůstávají latentní a spousta jednání, která jsou s klienty řešena formou splátkových kalendářů, nebo dokonce jejich zahrnutím do „povolených ztrát“.

Negativní roli zde sehrává špatná pověst policie, nedůvěra v její práci, ostych i obava z poškození jména společnosti před obchodními partnery a konkurencí.

8.3 Cíl a hlavní předpoklady práce

Cílem naší práce je vytvoření metodiky pro odhalování a dokumentování trestného činu úvěrového podvodu dle ustanovení § 250 b trestního zákona a zjištění sociodemografických charakteristik pachatelů tohoto trestného činu v letech 2004 – 2008 v okrese Liberec včetně vývojových trendů této trestné činnosti.

Výsledek práce by měl zahrnovat některá hlediska, která jsou sledována ze strany pracovníků služby kriminální policie a vyšetřování.

Zároveň se prostřednictvím této práce budeme u zkoumaného vzorku snažit potvrdit či vyvrátit tyto hlavní předpoklady práce.

- 1) předpokládáme, že více než 50% - 60% pachatelů trestného činu úvěrového podvodu je ve věku mezi 30 – 40 roky,
- 2) předpokládáme, že více než 50% - 60% pachatelů trestného činu úvěrového podvodu nedosáhlo středoškolského vzdělání.

8.4 Popis zkoumaného vzorku

Abychom mohli splnit cíl a hlavní předpoklady naší práce, vybrali jsme vzorek 250 pachatelů trestného činu úvěrový podvod ze spisových materiálů vedených na Službě kriminální policie a vyšetřování okresního ředitelství policie České republiky v Liberci v období let 2004 – 2008. Z každého pololetí daného kalendářního roku jsme vybrali náhodným výběrem 25 vyšetřovacích spisů známých pachatelů této trestné činnosti, které byly ukončeny návrhem na podání obžaloby.

Ve zkoumaném vzorku byli zastoupeni muži celkovým počtem 165 pachatelů a ženy v počtu 85 pachatelek trestného činu úvěrového podvodu dle ustanovení § 250b trestního zákona.

8.5 Použité metody výzkumu

8.5.1 Analýza statistických údajů

Tuto metodu jsme použili zejména proto, že takto získaná data jsou přesná a objektivní, nelze je zvenčí nějakým způsobem ovlivnit a jsou i dlouhodobě sledována ze strany příslušných orgánů u policie České republiky. Je však nutno podotknout, že statistiky vedené

na této úrovni obsahují pouze některé údaje a skutečnosti ve vztahu k příslušnému druhu kriminální činnosti. I přesto však mají určitou vypovídající schopnost pro vypracování přehledů páchaných trestných činů a to i přesto, že zejména u hospodářské trestné činnosti často nezahrnují latentně páchanou trestnou činnost (viz výše).

Přesto jsme pomocí této metody získali ucelené informace o tom, jak se trestná činnost úvěrového podvodu na okrese Liberec vyvíjela.

8.5.2 Analýza dokumentů

Zvolení této metody je z naší pozice zcela na místě vzhledem k naší profesi. Tedy k analýze jsme použili vyšetřovací spisy trestných činů úvěrového podvodu dle ustanovení § 250b trestního zákona, které jsou vedeny na Službě kriminální policie a vyšetřování okresního ředitelství policie České republiky Liberec a které byly ukončeny návrhem na podání obžaloby Okresnímu státnímu zastupitelství v Liberci.

Touto metodou jsme se snažili postihnout údaje týkající se zejména věku pachatelů, jejich pohlaví, vzdělání, zaměstnání, důvodů páchaní trestné činnosti úvěrového podvodu, způsobu využití získaných finančních prostředků z této trestné činnosti a kriminální minulosti.

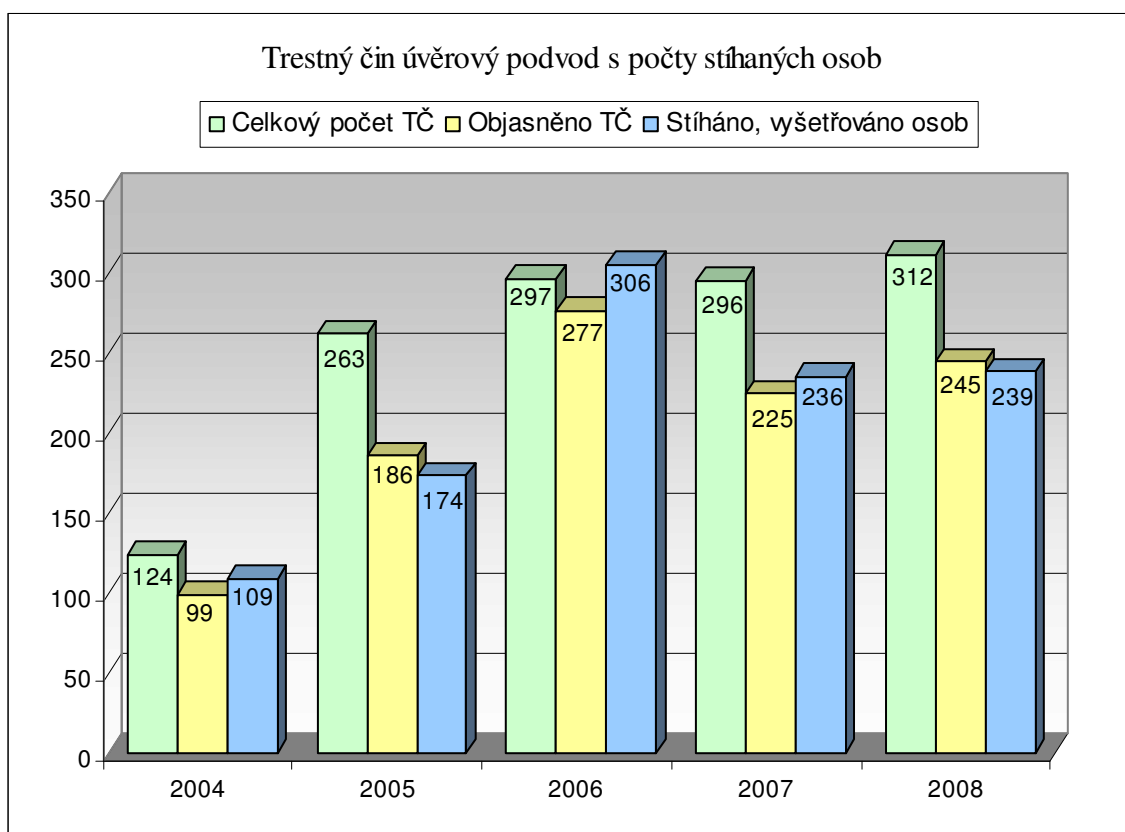
8.6 Výsledky výzkumu

V této části práce se vynasnažíme o zpracování získaných dat formou tabulek a grafů tak, aby tyto vedly k potvrzení či vyvrácení stanovených hypotéz pro naši práci. Tabulky č. 7 a 8 obsahují údaje ze statistických evidencí policie České republiky, zbývající tabulky a grafy byly vypracovány na základě analýzy spisové dokumentace (250 vyšetřovacích spisů).

8.6.1 Vývoj trestného činu úvěrový podvod

Tabulka č. 7 s grafem – Vývoj trestného činu úvěrový podvod vč. počtu obviněných osob

Úvěrový podvod	2004	2005	2006	2007	2008
Celkový počet	124	263	297	296	312
Objasněno	99	186	277	225	245
Stíháno, vyšetřováno osob	109	174	306	236	239

Z uvedených údajů je patrné, že počet spáchaných a policií v okrese Liberec vyšetřovaných trestných činů úvěrového podvodu od roku 2004 roste. Nejvyšší nárůst zaznamenal v roce 2005 a od roku 2006 zaznamenává pouze malé výkyvy. Zajímavá jsou však další hlediska a to objasňenost, kdy je patrné, že úspěšnost policie při odhalování pachatelů této trestné činnosti klesá. Je to dáno především vývojem způsobů páchaní tohoto trestného činu a zejména znalostmi a zdokonalením pachatelů.

V námi sledovaném období dosahuje nejvyšších hodnot nápadu rok 2008, kdy bylo dokumentováno celkově 312 trestných činů úvěrového podvodu a z tohoto počtu jich bylo objasněno 245, což představuje 78,5% s počtem 239 stíhaných osob.

Nejvyšší úspěchy v dokumentování tohoto trestného činu dosahuje dle shora zjištěných údajů policie v Liberci v roce 2006. Je dokumentováno 297 případů a z těchto je 277 případů objasněno. To představuje 93,3% objasňenosti při počtu trestně stíhaných osob 306, což v praxi znamená, že se u některých případů podařilo ustanovit, usvědčit a trestně stíhat i některé formy spolupachatelství u tohoto trestného činu (návodce, spolupachatel...).

8.6.2 Kriminální minulost pachatelů trestného činu úvěrový podvod

Policejní statistiky se tomuto hledisku ve svých souhrnech věnují a nás samozřejmě zajímaly i z pohledu páchaní trestného činu úvěrový podvod. I u pachatelů tohoto trestného činu se setkáváme s osobami, které se trestního jednání dopustily opakovaně – tyto označujeme jako recidivisty. Recidivu chápeme jako trestně politický aplikační případ několikanásobné kriminality. Ten se vyznačuje tím, že pachatel byl již nejméně jedenkrát pro nějaký delikt postížen trestním právem a poté se během určitého období protiprávního jednání dopustil znovu.²⁶

Tabulka č. 8 – Počty recidivistů hospodářské trestné činnosti a úvěrového podvodu v okrese Liberec v letech 2004 – 2008

Počty recidivistů hospodářské trestné činnosti v okrese Liberec					
Počty recidivistů	Rok				
	2004	2005	2006	2007	2008
Hospodářské činy	128	145	178	145	164
Úvěrový podvod	45	65	108	79	93
%	35,2	44,8	60,7	54,5	56,7

Ze shora uvedené tabulky můžeme zjistit, že nejnižší podíl recidivujících osob na páchaní trestné činnosti úvěrového podvodu byl v roce 2004 a to 35,2%. Naopak nejvyšší podíl recidivistů na tomto trestném činu byl zaznamenán v roce 2006, kdy podíl těchto osob činil 60,7%. I zde je patrný vývoj tohoto trestného činu, kdy od roku 2005 se podíl recidivistů zvyšuje z toho důvodu, že se i mezi těmito osobami stávají úvěry snadno dostupným prostředkem pro získání finančních prostředků.

Při našem výzkumu jsme se zaměřili i na recidivisty, kteří byli trestně stíháni pro trestný čin úvěrového podvodu na okrese Liberec, kdy cílem našeho zkoumání byla jejich kriminální minulost. Porovnávali jsme osoby trestané jednou, trestané dvakrát a vícekrát a osoby netrestané. Přehled je uveden v tabulce.

²⁶ Kaiser, G., Kriminologie, Praha, C.H.Beck, 1994, s. 217

Tabulka č. 9 – Kriminální minulost pachatelů trestného činu úvěrového podvodu v okrese Liberec v letech 2004 – 2008

Rok	Počet pachatelů trestného činu úvěrového podvodu		
	trestán 1x	trestán 2x a vícekrát	netrestán
2004	7	2	41
2005	18	3	29
2006	13	3	34
2007	10	2	38
2008	14	8	28
CELKEM	62	18	170
%	24,8	7,2	68,0

Vypracovaná tabulka č. 9 nám ukazuje, že z námi zkoumaného vzorku trestních spisů a jejich pachatelů nebylo nikdy 170 trestáno, což představuje 68% osob. Celkem 62 pachatelů bylo trestáno jednou, což představuje 24,8% a zbytek v počtu 18 pachatelů – vyjádřeno 7,2%, jsou recidivující osoby.

8.6.3 Zkoumání věku pachatelů

Toto hledisko jsme zvolili zejména proto, že nás zajímalo, jaké je věkové složení pachatelů trestného činu úvěrového podvodu, zejména zda není tento trestný čin páchan osobami v takzvaném produktivním věku – dle našich předpokladů ve věku mezi 30 – 40 roky.

„Věkové stupně, jež můžeme sledovat ve vývoji člověka, určují do značné míry jeho myšlení a chování. Vývojové stupně od dětského věku, údobí dospívání, přes věk dospělosti až opět k údobí stáří přinášejí s sebou biologické a psychologické změny ve struktuře osobnosti. Schopnost adaptace ve společnosti a zvládnutí sociálních situací (někdy velice náročných) jsou ovlivňovány vývojovým procesem, což má svůj odraz v konkrétních formách aktivního projevu individua v oblasti normálního či antisociálního chování.“²⁷

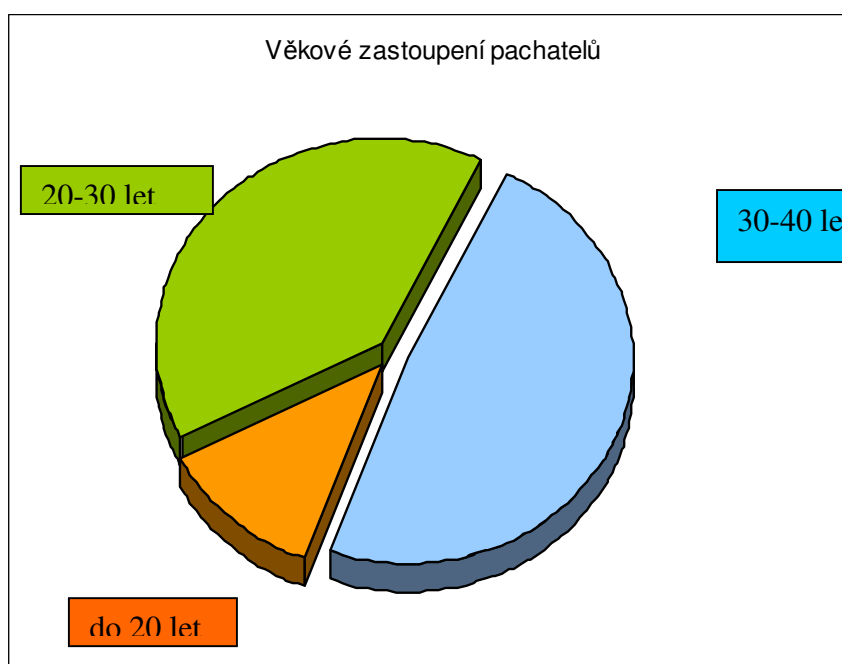
Zkoumáním nebylo zjištěno, že by se trestného činu úvěrového podvodu dopustila osoba mladistvá. Zcela minimálně se tohoto trestného činu dopouštějí osoby ve starobním důchodu.

²⁷ Nezkusil a kol., Československá kriminologie, Panorama, Praha, 1978, s. 133

Tato situace je ovlivněna i tím, že podmínkou pro získání úvěru je plnoletost.

Tabulka č. 10 s grafem – Věk pachatelů trestného činu úvěrového podvodu v okrese Liberec v letech 2004 – 2008

Rok	Věk pachatelů		
	do 20	20-30	30-40
2004	1	23	26
2005	5	19	26
2006	7	18	25
2007	7	21	22
2008	10	18	22
Celkem	30	99	121
%	12	40	48

Tabulka s grafem nám ukazují, že ze zkoumaného vzorku 250 pachatelů trestného činu úvěrového podvodu je 30 tj. 12% ve věku do 20 let (23 mužů a 7 žen), 99 osob je ve věku mezi 20-30roky což představuje 40% zkoumaného vzorku (57 mužů a 42 žen) a ve věku 30-40 let je 121 osob, což představuje 48% zkoumaného vzorku (69 mužů a 52 žen).

8.6.4 Vzdělání pachatelů trestného činu úvěrového podvodu

„Vzdělání je formální označení stupně dosaženého vzdělání, případně povolání, profese.“²⁸
Předpokládáme, že stupeň vzdělání přímo ovlivňuje postoje, vlastnosti a zejména vědomosti, které si člověk osvojil během svého života a umí je patřičným způsobem používat a využívat. Vzdělání má tedy přímou souvislost se sociálním statutem pachatele. Vyšší počet delikvence budou tedy vykazovat osoby s nízkým sociálním statutem (např. nevyučení, pomocné síly ap.).

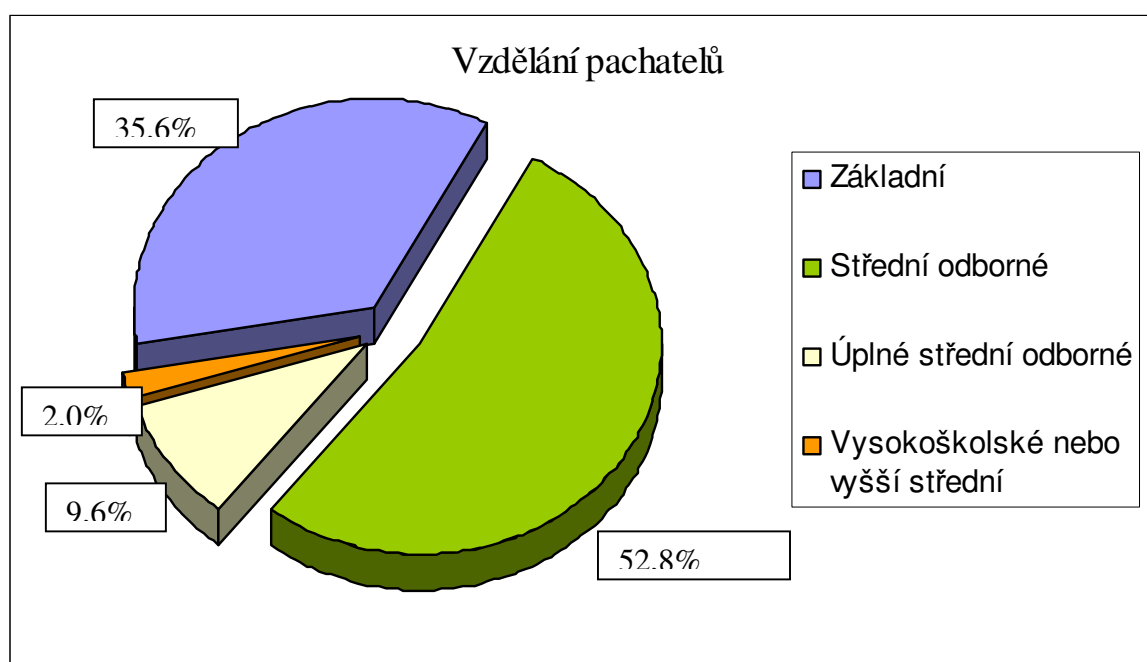
Pachatelé trestného činu úvěrového podvodu by měli vycházet spíše z řad vzdělanějších osob, které jsou díky svému vzdělání zaměstnání či podnikají. Ovšem v případě tzv. spotřebitelských úvěrů hrají prim osoby s nižším vzděláním. Proto vzhledem k vývoji trestného činu úvěrového podvodu předpokládáme, že v globálních číslech bude více pachatelů (50%-60%), kteří nedosáhli středoškolského vzdělání.

Tyto aspekty poté úzce souvisí s latencí této trestné činnosti a mají i vliv na přípravu a vlastní provedení trestného činu. Vzdělanější osoby využívají svých znalostí a to i právních, nebo využívají právních služeb a jejich trestná činnost zůstává neodhalena a práce na ní je pro policii ČR v rámci dokazování nepoměrně složitější. Vlastní zkoumání stupně dosaženého vzdělání pachatelů úvěrových podvodů na okrese Liberec obsahuje níže uvedená tabulka s grafem.

Tabulka č. 11 s grafem - Vzdělání pachatelů trestného činu úvěrového podvodu v okrese Liberec v letech 2004 – 2008

Rok	Vzdělání pachatelů			
	základní	střední odborné	úplné střední odborné	Vysokoškolské, vyšší střední
2004	5	22	5	2
2005	14	25	4	0
2006	18	29	4	0
2007	25	30	5	1
2008	27	31	6	2
Celkem	89	132	24	5
%	35,6	52,8	9,6	2,0

²⁸ Hartl, P., Hartlová, H., Psychologický slovník, Praha, Portál, 2004, s. 287

Tabulka číslo 11 s grafem nám ukazuje, že z celkového počtu 250 pachatelů zkoumaného vzorku jich nejvíce 52,8% dosáhlo středního odborného vzdělání, 35,6% pachatelů pouze základního vzdělání, 9,6% úplného středního vzdělání a nejmenší podíl se 2,0% tvoří pachatelé vysokoškolského vzdělání.

Jinými slovy lze uvést, že trestného činu úvěrového podvodu se dopouštějí ve většině případů osoby s nižším vzděláním, naopak osoby s vyšším vzděláním tvoří jen nepatrné procento. To taktéž znamená, jak již uvádíme shora, že trestná činnost těchto osob je daleko latentnější, promyšlenější a lépe právně ošetřená.

8.6.5 Zaměstnání pachatelů úvěrových podvodů

Na toto hledisko jsme se zaměřili zejména vzhledem k předchozímu zkoumání vzdělání. Se vzděláním úzce souvisí i druh zaměstnání a cena na trhu práce. Zároveň odráží ve svých údajích i stav nezaměstnanosti v daném regionu, v tomto případě v okrese Liberec. Pracovní příležitost je poté dostupnější pro osobu s vyšším vzděláním, nežli pro osobu, která má vzdělání pouze základní, nebo je vyučena. Právě tyto osoby převažují mezi pachateli trestného činu úvěrového podvodu a to zejména v jeho jednodušší formě a to spotřebitelských úvěrech, kde je poměrně rychlá možnost, jak snadno přijít k penězům a rychlému zisku.

Tabulka č. 12 - Zaměstnání pachatelů trestného činu úvěrového podvodu v okrese Liberec
v letech 2004 – 2008

Rok	Zaměstnání pachatelů trestného činu úvěrového podvodu	
	Zaměstnaný pachatel	Pachatel bez zaměstnání
2004	37	13
2005	19	31
2006	17	33
2007	15	35
2008	12	38
Celkem	100	150
%	40,0 %	60,0 %

Uvedená tabulka nám ukazuje, že z celkového počtu 250 pachatelů trestného činu úvěrového podvodu je 40% zaměstnaných a 60% bez pracovního poměru. Dalším údajem, který je patrný na první pohled je údaj o zaměstnaných pachatelích, kdy od roku 2004 tato hodnota neustále klesá. V praxi to znamená, že se snižuje počet zadokumentovaných trestných činů úvěrového podvodu v kvalifikovanější podobě a zvyšuje se počet těchto trestných činů v oblasti spotřebních úvěrů. I toto zkoumání takto vlastně potvrzuje i zkoumání předešlá. Vidina snadného zisku a získání finančních prostředků u osob bez pracovního poměru, kteří si obstarají potvrzení o zaměstnání, je dominujícím faktorem.

Většina z těchto pachatelů ve svých výpovědích uvádí, že se ocitla na okraji společnosti ztrátou zaměstnání, ztrátou bydlení apod.. Jejich životní styl korespondující částečně i se vzděláním a cenou na trhu práce jim jiné východisko nenabídl. Ve většině případů tito pachatelé trestnou činnost doznávají, ale ve svých výpovědích zároveň uvádějí, že nemají žádné prostředky na to, aby uhradili vzniklé škody. Tyto samozřejmě narůstají geometrickou řadou díky „výhodnému“ úročení takovýchto produktů.

U tohoto kritéria jsme se pozastavili a provedli jsme zkoumání vzorku nezaměstnaných pachatelů trestného činu úvěrového podvodu ve vztahu k věkové struktuře.

Tyto údaje jsme pak soustředili do níže uvedené tabulky.

Tabulka č. 13- Věkové složení nezaměstnaných pachatelů úvěrových podvodů na okrese Liberec v letech 2004 – 2008

Počet osob bez zaměstnání				
ROK	do 20 let	20 – 30 let	30 – 40 let	bez zaměstnání celkem
2004	0	5	8	13
2005	3	15	13	31
2006	1	14	18	33
2007	3	12	20	35
2008	2	17	19	38
Celkem	9	63	78	150
%	6,0	42,0	52,0	100,0

Tabulka číslo 13 nám ukazuje, že z celkového vzorku 150 nezaměstnaných osob, které spáchaly v letech 2004 – 2008 trestný čin úvěrového podvodu jich nejvíce bylo ve věku mezi 30 – 40 roky. Počet 78 pak představuje nadpolovičních 52%. Dalších 63 osob, vyjádřeno 42%, bylo ve věku mezi 20 – 30 roky. Věková hranice do 20 let je zastoupena ve zkoumaném vzorku 9 osobami tj. 6%, což je zanedbatelná část těchto pachatelů.

I zde je vidět, že svoji životní situaci takto řeší osoby, které se ocitly v tíživé životní situaci, na kterou nebyly zvyklé. Zaznamenal jsem část výpovědi obviněného J.D.. „*Majitel firmy přestal vydělávat, vyráběli jsme na sklad, najednou o naše výrobky nebyl zájem. Když je někdo chtěl, tak nám je nezaplatil. Tak jsme skoro všichni dostali výpověď. Sice nám dal dva odstupné platy, ale co jsem měl dělat, když musím platit leasing na auto, nájem a dítě chodí na soukromou školu. Tak mi jeden známý poradil, kde se dá sehnat potvrzení o zaměstnání, že to nikomu nemám říkat, že se na to dá vyřídit u České spořitelny úvěr. Dostal jsem 50.000,- Kč docela snadno. Bylo mi jasné, že bude problém s placením, když jsem práci neměl, ale to jsem v té chvíli neřešil, protože prvotní bylo sehnat peníze. A teď vidím, že to byla chyba...*“

8.6.6 Využití získaných finančních prostředků z úvěrových podvodů

V souvislosti s prováděným výzkumem jsme se zaměřili i na tento faktor u trestného činu úvěrového podvodu. Musíme však podotknout, že ne ve všech výpovědích obviněných pachatelů, byla tato otázka zodpovězena. Vycházíme tedy z údajů, které byly ve zkoumaném vzorku 250 trestních spisů obsaženy.

Předpokládáme, že ve většině případů využije zisk z této trestné činnosti pachatel přímo. Jsou však i případy (jak uvádíme shora), kdy takovýto pachatel je nástrojem k získání peněz pro pachatele dalšího. Většinou s vyšším vzděláním, často netrestaného, mnohokrát uznávaného s dobrým postavením.

Pokusili jsme se tedy o vyhodnocení ve vztahu k věcem, které byly ve výpovědích nejčastěji uváděny – osobní potřeba (vč.bydlení a domácnosti), dluhy, alkohol příp. drogy, gambling, pro jinou osobu (pokud to bylo ve výpovědích uvedeno). Tyto údaje jsme shromáždili v níže uvedené tabulce.

Tabulka č. 14 – Využití získaných finančních prostředků pachatelů úvěrového podvodu v okrese Liberec v letech 2004 – 2008

Využití získaných finančních prostředků					
	osobní potřeba	dluhy	alkohol, drogy	gambling	jiná osoba
Počet	138	54	3	17	9
%	62,4	24,4	1,4	7,7	4,1
Počet pachatelů	221				
% celkem	88,4				

Provedeným výzkumem jsme zjistili, že z 250 pachatelů trestného činu úvěrového podvodu jich 221 uvedlo, jak naložili ze získanými finančními prostředky. To představuje celkově 88,4% ze zkoumaného vzorku.

Z těchto pachatelů 138 tj. 62,4% použilo peníze na pokrytí osobních potřeb, potřeb domácnosti a úhradu nutných výdajů spojených s chodem domácnosti. Dalších 54 osob tj. 24,4% získanými prostředky uhradilo své předchozí dluhy. Zajímavý údaj jsme získali u třetího nejvyššího počtu použití peněz z trestné činnosti a to gambling. Zde takto odpovědělo ve svých výpovědích celkem 17 pachatelů, což představuje 7,7% pachatelů, kteří uvedli způsob použití. Dle našeho názoru je toto číslo velmi vysoké, neboť u těchto osob je více než pravděpodobné, že jsou navíc pachateli závislími na dalším patologickém jevu, že návratnost dlužných peněz je nepravděpodobná, mnohem více pravděpodobnější je u těchto osob recidiva. Celkem 9 obviněných tj. 4,1% uvedlo, že prostředky získané trestným činem předalo

třetí osobě a 3 pachatelé, což představuje 1,4% uvedlo, použití na nákup alkoholu případně drog. Tento počet je sice ze zkoumaného vzorku nejnižší, ale zároveň i zde platí konstatování jako u osob, které podlely gamblingu.

8.7 Případy z policejní praxe

Pro tuto práci jsme využili svých 25 letých zkušeností práce u policie ČR, zejména práce na službě kriminální policie a vyšetřování. Uvedeme si celkem tři příklady ze tří možných oblastí páchání trestného činu úvěrového podvodu. První dva příklady jsou typické pro zkoumaný vzorek 250 vyšetřovacích spisů. Jedná se o spotřebitelské úvěry, kdy v první možnosti vystupuje pachatel s pravými doklady a ve druhé možnosti pachatel s doklady padělanými. Třetí příklad je specifický tím, že se jedná o čerpání dotací.

8.7.1 Případ první

Žena, 31 let, vyučena v oboru prodavačka, rozvedená, 2 děti, bez pracovního poměru, bez trvalého příjmu, v minulosti netrestána.

Paní L.P. byla na mateřské dovolené s druhým dítětem. Během mateřské dovolené zkrachoval její zaměstnavatel, kde pracovala jako vedoucí skladu. Jako samoživitelka žijící ve státním bytě v panelové zástavbě musela platit nájemné vč. zálohových plateb na elektřinu a vodné, živit své dvě děti. Na úřadu práce jí bylo nabídnuto místo prodavačky v některém ze supermarketů. Problémem ovšem bylo hlídání dětí a nedostupnost mateřské školky. Jediným finančním zdrojem bylo výživné, které však otec platil velmi nepravidelně.

Ve své výpovědi uvedla: *“Už jsem nevěděla kudy kam. Peněz se mi nedostávalo, nemohla jsem sehnat školku, práce v supermarketu nepřicházela kvůli dětem do úvahy. Od jednoho známého, kterého nechci jmenovat jsem se dověděla, že snad spořitelna dává nějaké úvěry, že stačí sehnat nějaké potvrzení o zaměstnání, že je to celkem snadné a že to teď letí. Za to potvrzení jsem dala 1.000,-Kč jednomu člověku, kterého neznám. Sešli jsme se u nádraží ČD, on už o mě věděl. Dal mi papír s razítkem Pekáren Liberec, bylo tam napsáno že si vydělávám 16.000,-Kč a byl tam i nějaký telefon a jméno. Jen se mě zeptal na moje jméno, to tam dopsal a odešel. Nikdy jsem ho potom neviděla, ani jsem se nesnažila ho už shánět. Potom jsem šla do spořitelny a tam jsme vyplnili s tou pracovnící smlouvu o úvěru na 30.000,-Kč. Ptala se mě, kde pracuju, já jsem jí nadiktovala ty údaje z toho potvrzení. To jsem jí nakonec i předala*

jako k té smlouvě. Řekla mi, ať se stavím za dva dny, že se to musí schválit nebo co. Tak jsem tedy přišla za dva dny, prý to bylo v pořádku a na pokladně mi vyplatili 30.000,-Kč.

Jmenovaná byla obviněna z trestného činu úvěrového podvodu dle ustanovení § 250b/1,3 trestního zákona, neboť při sjednávání úvěru uvedla nepravdivé údaje o svém zaměstnání a o svém příjmu.

Jiným případem je případ muže, 38 let, základního vzdělání, rozvedeného, bez trvalého bydliště, hlášen na adrese obecního úřadu, bez pracovního poměru, bez trvalého příjmu, v minulosti 2x soudně trestán pro majetkovou a hospodářskou trestnou činnost.

Pan J.T. byl dlouhodobě bez pracovního poměru, přespával různě po svých známých, nebo na ubytovnách či azylových domech.

Ve své výpovědi uvedl: „Jednou jsme byli s kámošem u Kauflandu. Na parkovišti jsem zahlídl, jak nějakému chlapovi co nastupoval do auta, vypadlo něco z kapsy u kalhot. Počkal jsem, až odjede, šel jsem tam a zjistil jsem, že to je občanka. Dal jsem jí do kapsy a odešel. Neměl jsem žádné peníze, plánovali jsme oslavu narozenin. Napadlo mě, že by se dalo něco vymyslet s tou občankou, jako že by z toho mohly být peníze. Tak jsem opatrně tu občanku nařízl žiletkou, tam jak je fotka. Fotku se mi podařilo vyndat a místo ní jsem dal fotku svoji. Měl jsem teda doklad na cizí jméno a ještě jsem musel obstarat na to jméno nějaký papír, jako kde dělám. To nechci uvádět, ale ten papír se mi podařilo sehnat.

Věděl jsem, že dole v Hypernově jsou nějaký firmy, co dávaj věci na nějaké půjčky nebo úvěry, já se v tom nevyznám. Šel jsem tam, věděl jsem že mám „cinknutý“ doklady a tak jsem to zkusil na mobilním telefonu. Vybral jsem takovej, co nestojí víc jak 5000Kč, to vím že je trestný. Ani s tím nebyl problém, půjčili si tu občanku a potvrzení, napsali všechny ty papíry kolem a já jsem to podepsal a dostal jsem nějakou Nokii asi za 4500,-Kč. Jel jsem do města do té zastavárny dole za parkem a tam jsem se zeptal, co by to hodilo, kdybych potřeboval peníze. Ten chlap mi řekl, že mi víc jak 1500,-Kč nedá. Moc se mi to nelíbilo, ale peníze jsem potřeboval na tu oslavu, tak jsem na to přistoupil.

Potom jsem přemýšlel, že když to vyšlo, že by se dalo pořídít i něco většího, z čeho by bylo víc peněz. Tak jsem šel tam do té prodejny elektro a že jako by mě zajímal notebook. Ani jsem moc nemusel mluvit, nabídli mi jich asi 5. Já jsem si vybral jeden asi za 23.000,-Kč. Zase jsem jim dal tu občanku a potvrzení, podepsal jsem všechny papíry a asi za půl hodiny jsem měl ten notebook v ruce. Šel jsem tentokrát do té zastavárny u nádraží a zase jsem se ptal, co by to jako mohlo hodit. Ten chlap mi připadal slušnější, řekl, že by to vykoupil za 14tisíc. Chvilí jsem přemýšlel, ale to už byly peníze, tak jsem kývnul. Alespoň jsme si udělali

pořádnou oslavu, něco jsme taky hodili do automatů, jako abysme ještě vyhráli, za zbytek jsem nakoupil nějaký jídlo.

Jmenovaný byl policií usvědčen důkazem z provedené domovní prohlídky, kdy byl nalezen padělaný občanský průkaz. Při uzavírání první smlouvy si totiž nevšiml, že pracovnice, která smlouvu sepisovala, pořídila kopii předložených dokladů a tuto dala k úvěrové smlouvě. Pachatel byl obviněn z trestných činů úvěrového podvodu dle ustanovení § 250/1,3 trestního zákona a trestného činu padělání a pozměňování veřejné listiny dle ustanovení § 176/1 trestního zákona.

8.7.2 Případ druhý

Muž, 42 let, vysokoškolsky vzdělaný, ženatý, 2 děti, podnikatel, v minulosti netrestán. K.J. podniká od roku 1994. Je majitelem rodinného domku, rekreační chaty a dvou osobních motorových vozidle vyšší střední třídy. Obě děti studují soukromé vysoké školy, manželka je v domácnosti.

V roce 2004 dostává nápad, že v souvislosti s územním plánem a budováním nové rychlostní komunikace směrem na Ústí nad Labem, postaví benzínovou čerpací stanici. Provádí prvotní zjištění za účelem tohoto podnikatelského záměru. Částečně z vlastních zdrojů, částečně z půjčených peněz kupuje od soukromé osoby pozemek v hodnotě 1.milion Kč. Zajišťuje všechna potřebná povolení a souhlasy a zároveň žádá nejmenovaný bankovní dům o poskytnutí úvěru ve výši 5.000.000,-Kč. Zajišťování veškerých těchto náležitostí trvá více jak jeden rok. Během této doby však nastávají problémy v jeho firmě, která se dostává do platební neschopnosti vůči svým dodavatelům. Podnikatel má však i další dluhy a to u vodovodů a kanalizací a elektrárny, neodvádí zálohy na daň z příjmu za své zaměstnance. Tím se dostává do potíží i u finančního úřadu, zdravotní pojišťovny a správy sociálního zabezpečení. Ve své výpovědi pak uvádí :*“Všechno šlo úplně v pohodě. Najednou mi však zkrachoval jeden významný odběratel. Výrobu jsem měl, ale neměl jsem odbyt. Nedařilo se mi ho sehnat. Do toho všeho to lítání a zařizování kolem té benzinky. Doufal jsem, že jak to rozjedu, tak bude po starostech. Došlo to tak daleko, že jsem si ale musel půjčit i na pozemek. Nechci uvádět osobu, která mě založila. No a pak se to všechno táhlo a táhlo, na stavbu jsem ještě neměl povolení a odsouhlasený úvěr, a firma šla pomalu dolů do ztrát. Nevím kdy mi účetní říkala, že to není už možné, že to nemůžeme ustát a zpátky zvednout, že už jsme v červených číslech a stále nás urgují dodavatelé a další instituce. Já jsem jí řekl, ať jim řekne, že to bude dobrý, ať zkusí něco málo poplatit. Nakonec mi dopadl ten úvěr na to*

benzínové čerpadlo. V té době už ale za mnou jezdili mí věřitelé až domů, bylo mi to nepříjemné. Také jsem nechtěl hned všechny zaměstnance propustit, spousta z nich byli moji kamarádi, nebo spolužáci, tak mi to připadalo hloupé. Chápali, že mám problémy, sami to viděli ve firmě, něco jsem jim platil, snažil jsem se i elektrárnu a vodárnu, aby mě neodpojili, abych mohl dělat. Prostě dopadlo to tak, že jsem vzal ty peníze z úvěru a abych měl klid, tak jsem zaplatil tomu co mi půjčil na ten pozemek, abych měl od něho klid. To jsem utratil asi 500.000,-Kč, pak jsem dlužil za dodávky materiálu. To bylo asi pěti dodavatelům. Dluhy už byly dlouhodobější, tak abych to nějak zachránil, tak jsem vyplatil asi kolem 3.000.000,-Kč. Něco mi taky sebraly výplaty, to nevím přesně, všechno se dohledá v účetnictví. Tak jsem nakonec musel opustit myšlenku s tou benzínovou čerpací stanicí, ale na druhou stranu se mi podařilo větší část peněz splatit a zbyl mi akorát finanční úřad, zdravotní pojišťovna a sociálka. Tam mám dohromady ještě asi 700.000,-Kč dluh, ale už jsem uzavřel splátkový kalendář.

Provedeným šetřením orgánů policie bylo zjištěno, že došlo k faktickému koupení pozemku. Vše bylo řádně doloženo a zapsáno na katastrálním úřadu. To byla i jedna z podmínek získání úvěru. Dalším šetřením bylo následně zjištěno, že při žádosti o poskytnutí úvěru byla předložena i kopie daňového přiznání, která neodpovídala skutečně předloženému daňovému přiznání finančnímu úřadu. Vzhledem k tomu, že získané finanční prostředky použil podnikatel v rozporu s podnikatelským záměrem, podala banka trestní oznámení. Jmenovanému bylo sděleno obvinění pro trestný čin úvěrového podvodu ve smyslu ustanovení § 250b/1,4 trestního zákona, neboť při sjednávání úvěru uvedl nepravdivé informace o finanční situaci své firmy, upravil daňové přiznání a navíc úvěr použil v rozporu s podnikatelským záměrem a takto svým jednáním způsobil škodu ve výši 5.000.000,-Kč.

8.7.3 Případ třetí

Žena, 38 let, vysokoškolsky vzdělaná, vdaná, 1 dítě, státní zaměstnankyně, v minulosti netrestána.

Služba kriminální policie a vyšetřování v Liberci prověřovala podezření z trestného činu úvěrového podvodu dle § 250/1,3 TZ v souvislosti s čerpáním dotací jedné základní školy. Na základě podnětu České školní inspekce - Libereckého inspektorátu, bylo zjištěno, že v jedné základní škole došlo v několika případech k porušení ustanovení zákona č. 561/2004 Sb. - školského zákona. Dále byl porušen zákon č. 89/1995 Sb. o státní statistické službě tím, že byly vykázány nesprávné a nepravdivé údaje. Dle předložené dokumentace

školy a záznamu z jednání s ředitelkou bylo zjištěno, že školu fyzicky navštěvovalo k 30. září 2007 celkem 61 žáků.

Vyhláška Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy č. 48/2005 Sb. o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky stanoví v § 4 odst. 1, že školy s výjimkou uvedenou v odst. 2 až 5, mají nejméně 17 žáků v průměru na jednu třídu. V § 23 odst. 3 školského zákona je mj. uvedeno, že zřizovatel školy může povolit výjimku do 4 dětí, žáků a studentů z počtu stanoveného prováděcím právním předpisem, a to za předpokladu, že v případě nižšího počtu uhradí zvýšené výdaje na vzdělávací činnost školy.

Z usnesení z veřejného zasedání zastupitelstva obce je zjišťováno, že k udělení výjimky z počtu žáků na jednu třídu ve smyslu zák. č. 561/2004 Sb. a vyhlášky č. 48/2005 Sb. pro ZŠ pro školní rok 2007-2008 došlo. Toto rozhodnutím zastupitelstva obce znamenalo, že minimální počet žáků navštěvujících základní školu musí být 65 ($17-4 = 13 \times 5$ tříd = 65). V době udělení výjimky byl pravděpodobný počet žáků, kteří měli nastoupit na začátku školního roku 2007/2008 do školy 69.

Ze zprávy Krajského úřadu Libereckého kraje, Odboru školství, mládeže, tělovýchovy a sportu je zjištěno, že škola na 4 žáky neoprávněně čerpala finanční prostředky přidělené formou dotace dle § 160 odst. 1 písm. c) zákona č. 561/2004 Sb. Dále ze zprávy vyplývá, že během září až prosince 2007 použila škola finanční prostředky ve výši 41.423,- Kč neoprávněně, čímž došlo k porušení rozpočtové kázně podle § 22 odst. 2 zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů.

Ve výkazu o základní škole podle stavu k 30.9.2007 bylo ředitelkou školy vykázáno celkem 65 žáků. Tento počet bylo tedy minimum, které mohlo zajistit fungování i druhého stupně základní školy. Na začátku školního roku (dne 3.9.2007) bylo zjištěno pedagogickými pracovníky základní školy, že celkový počet žáků je pouze 61.

Ze shromážděného spisového materiálu je zjišťováno, že v roce 2007 proběhl nábor žáků do základní školy z okolních obcí, proběhla i celostátní mediální kampaň. Zastupitelstvo obce rozhodlo na doporučení rady obce o uvolnění náborového příspěvku 10.000,- Kč na osobu, celkem ve výši 150.000,- Kč. Koncem měsíce června 2007 se podepisovaly smlouvy s obcí obsahující ustanovení o tom, že od smlouvy lze odstoupit písemnou formou. Celkem bylo zajištěno 15 žáků, kteří byli získáni díky příspěvku obecního úřadu na základě smluv mezi

obecním úřadem a rodiči žáků, kteří se zavázali, že jejich děti k 3.9.2007 nastoupí základní školní docházku v ZŠ a MŠ obce.

Z výpovědi podezřelé A.K.: "Byla jsem stále ve spojení se starostou, se kterým jsme vymysleli, že vyhlásíme jakýsi náborový příspěvek, aby jsme získali děti do naší školy a mohli jsme ji v září otevřít. Proběhlo to i radou a oslovili jsme rodiče, jejichž děti připadaly do úvahy, že v září nastoupí základní školní docházku u nás. Bylo mi řečeno, ať se o to nestarám, že to obec zařídí. Byla jsem informována, že je vše podepsané, že se ta akce setkala s ohlasem a škola bude mít zajištěný počet žáků tak, abychom mohli vyučovat i na druhém stupni. Já jsem dál plnila své úkoly, věděla jsem že máme smluvně nástup žáku ošetřený. Potom přišla do školy kontrola, neboť počet žáků neodpovídal předpisům. V tu dobu už starosta opětovně jednal s těmi žáky, kteří nenastoupili do naší školy, respektive s jejich rodiči o možné změně smlouvy a vyplývajícího plnění a snažil se vše řešit individuálně tak, aby jsme děti do naší školy dostali."

Prověřováním nebylo prokázáno, že by ředitelka školy v době vyplňování výkazu byla dostatečně dobře informována o tom, že některé děti do školy ještě v průběhu října 2007 nenastoupí. Celá věc nebyla ještě definitivně uzavřena a místostarosta obce se pokoušel situaci vyřešit tím způsobem, že opakovaně jednal s rodiči a nabízel prosadit individuální změny smluv a změny pravidel vyplácení finančních prostředků, které by ve svém důsledku mohly rozhodnutí rodičů zvrátit, neboť smlouvy nebyly v průběhu měsíce září 2007 vypovězeny.

Po subjektivní stránce tedy nešlo dovodit podvodný úmysl, kterého bylo zapotřebí v době vyplňování výkazů a který by zahrnoval to, že uváděné počty žáků jsou vykazovány vyšší, než měl být skutečný stav, nebo že tímto jednáním bude Krajskému úřadu Libereckého kraje způsobena škoda nikoli malá. Příklad byl po provedeném šetření po konzultaci s dozorovým státním zástupcem odložen ve smyslu § 159a/1 trestního řádu.

Tímto případem jsme chtěli ukázat jednu z možností dokumentování trestného činu úvěrového podvodu ve formách dotací, kterými jsme se v minulosti zabývali. Je pravdou, že prokázání subjektivní stránky trestného činu úvěrového podvodu je v takovýchto případech dosti složité, ale i zde se naskýtá možnost páchání tohoto trestného činu zejména v malých okrajových obcích. Ty se snaží za každou cenu udržet v obci výuku v základní škole, neboť toto hledisko je často zohledňováno při nákupu nemovitostí, nové výstavbě atd..

8.8 Vyhodnocení předpokladů práce

Cílem naší práce bylo vytvoření metodiky dokumentování trestného činu úvěrového podvodu a zjištění sociodemografických charakteristik pachatelů tohoto trestného činu v letech 2004 – 2008 včetně vývojových trendů této trestné činnosti v okrese Liberec.

Hlavními předpoklady naší práce byly domněnky, že více jak 50%-60% pachatelů trestného činu úvěrového podvodu je ve věku mezi 30 – 40 roky a dále že více než 50% - 60% pachatelů trestného činu úvěrového podvodu nedosáhlo středoškolského vzdělání.

Pokusíme se tedy o vyhodnocení našich předpokladů.

Předpoklad číslo 1 – „předpokládáme, že více než 50% - 60% pachatelů TČ úvěrového podvodu je ve věku mezi 30 – 40 roky“ se nepotvrdila.

Ze zkoumaného vzorku 250 pachatelů trestného činu úvěrového podvodu je 30 osob tj. 12% ve věku do 20 let , 99 osob je ve věku mezi 20 – 30 roky, což představuje 40% zkoumaného vzorku a ve věku 30-40 let je 121 osob, což představuje 48% zkoumaného vzorku (viz tabulka a graf č.10).

Předpoklad číslo 2 – „předpokládáme, že více než 50% - 60% pachatelů TČ úvěrového podvodu nedosáhlo středoškolského vzdělání“ se potvrdila.

Z celkového počtu 250 pachatelů zkoumaného vzorku jich nejvíce 52,8% dosáhlo středního odborného vzdělání, 35,6% pachatelů pouze základního vzdělání, 9,6% úplného středního vzdělání a nejmenší podíl se 2,0% tvoří pachatelé vysokoškolského vzdělání (viz tabulka a graf č. 11).

Jinými slovy lze uvést, že trestného činu úvěrového podvodu se dopouštějí ve většině případů osoby s nižším vzděláním, naopak osoby s vyšším vzděláním tvoří jen nepatrné procento. To taktéž znamená, jak již uvádíme shora, že trestná činnost těchto osob je daleko latentnější, promyšlenější a lépe právně ošetřená.

9 Závěr

V naší práci jsme se zabývali metodikou dokumentování trestného činu úvěrového podvodu a zjištěním sociodemografických charakteristik pachatelů tohoto trestného činu v letech 2004 – 2008 na území okresu Liberec včetně vývojových trendů této trestné činnosti. Potvrdilo se, že nejčastějším hospodářským trestným činem ve zkoumaném období, byl skutečně trestný čin úvěrového podvodu a to zejména v oblasti spotřebitelských úvěrů, kdy na trhu hrají prim společnosti Home Credit a.s., Cetelem a.s., GE Money Multiservis a.s. aj.. Většinou se jedná o hotovostní produkty, tudíž úvěry neúčelové.

Dále se nám naší prací podařilo zadokumentovat, že většina pachatelů tohoto trestného činu je mezi 30 – 40 roky věku. Tento věk si dovoluujeme nazvat produktivním a je tedy i určitý předpoklad, že se jedná o osobnosti vyzrálé a páchaní trestné činnosti není vlivem „mladické nerozvážnosti“.

Zdá se, že na tento ukazatel má značný vliv nezaměstnanost těchto osob. Právě ztráta zaměstnání a nutnost financování rodinných rozpočtů, bydlení, půjček a leasingů jsou nejčastějšími důvody, které uvádějí pachatelé námi zkoumaných 250 vyšetřovacích spisů. Snaha řešit prvotně tíživou finanční situaci je naprosto patrná.

Použití prostředků, které byly trestným činem získány hovoří ve prospěch věcí osobní potřeby včetně financování potřeb domácnosti a bydlení. Zarážející informace byly však zjištěny ve vztahu k patologickým jevům gamblingu a alkoholové toxikomanii. Zde část zkoumaného vzorku přiznala použití na tyto účely, což na druhou stranu dle našeho mínění znamená, že splácení či návratnost půjčených prostředků bude více nežli problematická, spíše se přikláníme k možnosti recidivujícího protiprávního jednání těchto osob.

Vzhledem k tomu, že dvě třetiny pachatelů tohoto trestného činu úvěrového podvodu spáchali trestný čin poprvé, můžeme tyto pachatele zařadit mezi „krizové pachatele“, nebo také mezi „příležitostné pachatele“.

Ve většině z 250 zkoumaných případů úvěrového podvodu patřilo mezi nejčastější způsoby spáchání tohoto trestného činu předložení nepravdivého potvrzení o zaměstnání nebo potvrzení o výši příjmu. V některých případech však bylo zjištěno, že se pachatel na spáchání tohoto trestného činu připravoval, přizpůsoboval si odcizené, či nalezené osobní doklady, vyráběl či kupoval nepravdivá potvrzení o zaměstnání a příjmu. Zde pachatelé využívají nemožnosti ověření pravosti předložených dokladů. Zde by mohla přicházet v úvahu ochrana osobních dokladů biometrickými prvky, což by dle našeho názoru bylo účinné opatření proti jejich zneužití.

V samotném závěru je nutno konstatovat, že po provedených průzkumech konstatujeme, že trestný čin úvěrového podvodu ve smyslu ustanovení § 250b trestního zákona je dlouhodobě celospolečensky závažným problémem, kterému je potřeba věnovat zvýšenou pozornost všech zúčastněných stran včetně policie České republiky a státu.

Touto prací jsme chtěli čtenáři alespoň krátce vysvětlit principy páchaní trestného činu úvěrového podvodu, jeho základní znaky a způsoby, způsoby odhalování a dokumentování. Vše jsme podpořili výzkumem statistických dat policejního prezidia a výzkumem 250 vyšetřovacích spisů vedených na Službě kriminální policie a vyšetřování Okresního ředitelství policie České republiky v Liberci. Pokud naše práce osvětlila nezúčastněným osobám problematiku zkoumaného trestného činu, nebylo úsilí autora marné.

10 Navrhovaná opatření

Je velmi těžké a problematické navrhnout taková opatření, která by v případech trestných činů úvěrových podvodů, tomuto jednání zcela zabránila. Opatření námi navrhovaná v patřičných oblastech by však měla minimalizovat riziko napadení uvedeným trestným činem. Je však potřeba skloubení opatření preventivních i kontrolních, počínajících poznáním klientů, zaměstnanců, zlepšení organizačních a kontrolních systémů, spolupráce s policií ČR, znalost podvodných schémat aj.. Jen tak lze odradit další „kvalifikované“ podvodníky, případně další příležitostné pachatele tohoto trestného činu.

Úvěry ze strany bank realizovat především po důkladném **poznání klienta**. Realizovat nejlépe u klientů se kterými již banka déle spolupracuje, mají u ní vedený svůj účet, tím má přehled o jeho solventnosti a finančních tocích. Důkladně ověřovat veškeré materiály předložené ze strany klienta. Počínaje žádostí o úvěr, předloženými doklady totožnosti, výpisy z katastru nemovitostí, daňová přiznání či podnikatelské záměry. Vyžadovat od klientů souhlas s poskytnutím osobních dat a údajů za účelem ověření klienta v systému Centrálního registru dlužníků České republiky – CERD. Toto je nová služba, která by mohla pomoci při odhalení podvodného úmyslu pachatele. Ověřování dokladů totožnosti lze provádět pomocí internetových stránek MV ČR, v případě jakýchkoliv podezření o padělání kontaktovat policii ČR.

Na části úvěrových podvodů se podílejí i vlastní zaměstnanci. Proto je důležitým opatřením i **poznání zaměstnance**. Pečlivý výběr zaměstnance který se uchází o zaměstnání, ověření jeho rejstříku trestů, pečlivé zvažování povýšení na funkci, kde je rozhodováno o penězích, ověřování bezúhonnosti – to jsou základní preventivní kroky v této oblasti. Kvalitní, spolehlivý, poctivý a zkušený pracovník se těžko bude zapojovat do nějakých nestandardních aktivit a akcí, které by mohly poškodit zaměstnavatele a ohrozit jeho pracovní místo a pozici. Veškerá opatření přijatá za tímto účelem mohou odradit potenciálního pachatele s jeho žádostí o místo a mohou působit velice preventivně. Je však jasné, že v této oblasti nelze očekávat naprostou záruku.

Další oblastí, kterou vidíme jako možná opatření je **vytvoření kontrolních systémů**. Důkladně stanovená „pravidla hry“ a mantinely, kde se může pracovník pohybovat, jsou dle našeho názoru rozhodujícím prvkem v této oblasti. Seznámení pracovníka s vnitřním řádem,

s patřičnými předpisy, nařízeními a pravidly o jeho kompetencích a kompetencích jeho nadřízených mohou působit rovněž velmi preventivně. Doporučujeme například zdvojení rozhodovací funkce u poskytovaných úvěrů do určité výšky. V případech vysokých částek by bylo řešení v ustanovování komisí za účelem schválení či zamítnutí požadovaného úvěru.

Důležitou oblastí je dle našeho názoru i **spolupráce s policií ČR**. Jen vzájemná důvěra a informovanost mohou přispět k ochraně na straně jedné a úspěchu při dopadení pachatele na straně druhé. Informovanost o nových produktech, podmínkách jejich získání a nových formách páchaní eventuelní trestné činnosti v jiných okresech, vidíme jako velmi přínosnou.

Posledním opatřením , které zmíníme je **znalost podvodných schémat**. Prováděním školení a instruktážních zaměstnání lze zvyšovat jak právní vědomí zaměstnanců, tak posilovat jejich zodpovědnost a důvěru. Seznamování s odhalenými případy, o tom co je trestné, nevhodné, jak se vyvarovat pochybení a co dělat v případě podezření na podvodnou žádost o získání úvěru, to vše mohou být velmi cenné a důležité informace pro řadové zaměstnance zejména v oblasti rozpoznání možného trestného činu a jejich následné reakce.

I v oblasti hospodářské kriminality na úseku úvěrových podvodů platí známé:“je lepší prevence, nežli represe“. Prevence bývá z mnoha pohledů jednodušší. Represe, kdy musí dojít k odhalení trestného činu, zjištění pachatele, zajištění důkazů, musí proběhnout přípravné trestní řízení, poté až řízení před soudem, to je „běh na dlouhou trať“. V závěru však musíme konstatovat, že prevence nemůže být jen záležitostí policie ČR, ale musí se na ní podílet co nejvíce zainteresovaných subjektů včetně státu.

11 Seznam použitých informačních zdrojů

BRABCOVÁ, I., *Hospodářská kriminalita z pohledu kriminologie*, Praha, Policejní akademie ČR, 2001. ISBN 7251-071-1.

ČÍRTKOVÁ, L., *Forenzní psychologie*, Plzeň, Aleš Čeněk s r.o, 2004. ISBN 80-86473-86-4.

ČÍRTKOVÁ, L., *Policejní psychologie*, 3.vydání, Praha, Portál, 2000. ISBN 80-7178-475-3.

ČÍRTKOVÁ, L., FIALKA, M., a kol., *Podvody, zpronevěry, machinace*, 1. vydání, Praha, Armex, 2005. ISBN 80-86795-12-8.

GILLERNOVÁ, I., BOUKALOVÁ, H., *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*, Praha, Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1293-3.

HARTL, P., HARTLOVÁ, H., *Psychologický slovník*, Praha, Portál, 2004. ISBN 80-7178-303-X.

CHMELÍK, J., a kol., *Rukověť kriminalistiky*, Plzeň, Aleš Čeněk s r.o., 2005. ISBN 80-868998-36-9.

CHMELÍK, J., HÁJEK, P., NEČAS, S., *Úvod do hospodářské kriminality*, Plzeň, Aleš Čeněk s r.o., 2005. ISBN 80-86898-13-X.

KAISER, G., *Kriminologie*, Praha, C.H.Beck, 1994. ISBN 80-7179-002-8.

KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H., a kol., *Základy kriminologie a trestní politiky*, 1.vydání, Praha, C.H. Beck, 2005. ISBN 80-7179-813-4.

NETÍK, K., NETÍKOVÁ, D., HÁJEK, S., *Psychologie v právu*, Praha, C.H.Beck, 1997. ISBN 80-7179-177-6.

NEZKUSIL a kol., *Československá kriminologie*, Praha, Panorama, 1978.

ŠÁMAL, P., a kol., *Trestní zákon*, 6.vydání, Praha, C.H.Beck, 2004. ISBN 80-7179-876-7.

ZAPLETAL, J., a kol., *Prevence kriminality*, Praha, Policejní akademie, 2005. ISBN 80-7251-200-5.

Další zdroje

Ilustrovaná encyklopedie, Praha, Encyklopedický dům s r.o., 1995. ISBN 80-901647-6-5.

Metodické doporučení k postupu policejních orgánů v trestním řízení, Praha, Policejní prezídium ČR, 2006.

ÚZ-Úplné znění č. 716, *Trestní předpisy*, Ostrava, Sagit, 2009. ISBN 978-80-7208-732-7.

ÚZ-Úplné znění č. 672, Obchodní zákoník, Ostrava, Sagit, 2008. ISBN 978-80-7208-684-9.

Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství č. 7/2000, NSZ, 2000.

[www://encyklopedie.seznam.cz/heslo/480039_liberec_okres_liberec](http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/480039_liberec_okres_liberec)
(citováno 2.března 2009).

www.portal.mpsv.cz/sz/local/lb_info/statistiky/lb_zprava_rok_2008.doc
(citováno 17.11.2008)